

ØF-rapport nr. 19/2005

ValHall

**Resultater fra en spørreundersøkelse blant unge voksne med
relasjoner til Hallingdal og Valdres**

av

Gro Marit Grimsrud

Østlandsforskning

er et forskningsinstitutt som ble etablert i 1984 med Oppland, Hedmark og Buskerud fylkeskommuner samt Kommunaldepartementet som stiftere, og har i dag 31 ansatte.

Østlandsforskning er lokalisert i høgskole-miljøet på Lillehammer. Instituttet driver anvendt, tverrfaglig og problemorientert forskning og utvikling.

Østlandsforskning er orientert mot en bred og sammensatt gruppe brukere. Den faglige virksomheten er konsentrert om to områder:

Næringsliv og regional utvikling

Velferds-, organisasjons- og kommunalforskning

Østlandsforsknings viktigste oppdragsgivere er departement, fylkeskommuner, kommuner, statlige etater, råd og utvalg, Norges forskningsråd, næringslivet og bransjeorganisasjoner.

Østlandsforskning har samarbeidsavtaler med Høgskolen i Lillehammer, Høgskolen i Hedmark og Norsk institutt for naturforskning. Denne kunnskaps-ressursen utnyttes til beste for alle parter

ØF-rapport nr. 19/2005

ValHall

**Resultater fra en spørreundersøkelse blant unge voksne med
relasjoner til Hallingdal og Valdres**

av

Gro Marit Grimsrud

østlandsforskning

Tittel: ValHall- Resultater fra en spørreundersøkelse blant unge voksne med relasjoner til Hallingdal og Valdres

Forfatter: Gro Marit Grimsrud

ØF-rapport nr.: 19/2005

ISSN nr.: 0809-1617

Prosjektnummer: K263

Prosjektnavn: ValHall

Oppdragsgiver: Valdres Næringshage og DBC Næringshage

Prosjektleder: Gro Marit Grimsrud

Referat: Denne rapporten viser resultatene fra en web-basert spørreundersøkelse blant unge voksne ressurspersoner som har relasjoner til Valdres eller Hallingdal. Hensikten med undersøkelsen har vært å skaffe kunnskap om hva som skal til for at målgruppen skal kunne flytte til Valdres eller Hallingdal. Resultatene fra undersøkelsen viser, som ventet, at tilgangen på interessante jobber er det største hinderet for tilflytting.

Sammendrag: JA

Emneord: Valdres Hallingdal tilflytting flyttemotiv

Dato: oktober 2005

Antall sider: 57

Pris: 120

Utgiver: Østlandsforskning
Servicboks
N-2626 Lillehammer

Telefon 61 26 57 00
Telefax 61 25 41 65
e-mail: [oef@ostforsk.no](mailto: oef@ostforsk.no)
<http://www.ostforsk.no>

Forord

Denne rapporten oppsummerer resultatene fra en web-basert spørreundersøkelse blant unge ressurspersoner med relasjoner til Valdres og/eller Hallingdal. Hensikten med spørreundersøkelsen var å skaffe kunnskap om hva som skal til for at unge ressurspersoner skal kunne flytte til Valdres eller Hallingdal.

Undersøkelsen er bestilt av DBC Næringshage på Gol og Valdres Næringshage på Fagernes, som under navnet *ValHall*, har et samarbeidsprosjekt med fokus på ungdom, kompetanse og nyskaping i Valdres og Hallingdal.

Lillehammer, oktober 2005

Ståle Størdal
forskningsleder

Gro Marit Grimsrud
prosjektleder

Innhold

Sammendrag	7
1 Innledning	9
1.1 Bakgrunn og formål	9
1.2 Om spørreundersøkelsen	9
2 Kjennetegn ved dem som svarte på undersøkelsen	11
2.1 Bosted	11
2.2 Kjønn, sivilstatus og bosted	12
2.3 Utdanning og arbeid	14
2.4 Tilknytning til Valdres/Hallingdal	20
3 Flytting og flyttemotiver	25
3.1 Hvorfor flyttet de fra Hallingdal/Valdres?	25
3.2 Vil du flytte til Valdres/Hallingdal?	28
3.3 Interessante jobber og gode boliger er nødvendig for tilflytting	31
3.4 Fordeler ved å bo i Valdres/Hallingdal	37
3.5 Hindre for å flytte til Valdres/Hallingdal	39
4 Etablererne	41
4.1 Ønsker og planer om å etablere egen arbeidsplass	41
4.2 Ulemper: Lite lokalkmarked og dårlig bredbåndsnett	41
4.3 Fordeler: Billige lokaler og tillit	42
4.2 Hva kan gjøres for å legge forholdene til rette for etablering?	44
5 Forestillinger om Hallingdal og Valdres	45
6 Framtid i ValHall-regionen?	51
6.1 Flyttetidspunkt	51
6.2 Fem år fram i tid	52
6.3 Hva har de gjort for å få jobb i ValHall-regionen?	53
6.4 Veien videre	55
Referanser	57

Sammendrag

Rapporten viser resultater fra en web-basert undersøkelse blant personer med relasjoner til Hallingdal eller Valdres. Formålet med undersøkelsen har vært å finne ut hva som skal til for at de skal flytte til Valdres eller Hallingdal. Undersøkelsen viser:

KJENNETEGN VED RESPONDENTENE

- Flesteparten bor i Osloregionen eller på Østlandet for øvrig.
- 45 prosent kvinner og 55 prosent menn. De fleste gifte eller samboende. 30 prosent har barn
- 83 prosent har utdanning på høgscole/universitetsnivå
- Svært mange er utdannet som økonomer eller ingeniører
- 67 prosent har ektefeller/samboere/kjærester som har utdanning på høgscole/universitetsnivå
- 81 prosent er i jobb, og 73 prosent av samboere/ektefeller/kjærester er i jobb

TILHØRIGHET/RELASJONER

- To tredeler har relasjoner til Hallingdal, og en tredel til Valdres.
- 70 prosent er født og/eller oppvokst i Valdres eller Hallingdal.

FLYTTING TIL OG FRA VALDRES/HALLINGDAL

- 75 prosent sier den avgjørende grunnen til at de flyttet fra Valdres/Hallingdal er at de skulle begynne å studere
- Bare fire prosent har svart at det ikke er aktuelt å flytte til Valdres eller Hallingdal. 22 prosent sier "kanskje" og enda 22 prosent sier at de "har lyst, men tror ikke det lar seg gjøre". 52 prosent sier de kommer til å flytte til Valdres eller Hallingdal før eller senere.
- Interessante jobber og gode boliger er nødvendig for tilflytting
- Fordeler med å bo i Valdres/Hallingdal er fin natur, tilhørighet og trygt oppvekstmiljø for barn.
- Det som er problematisk mht å flytte til Valdres eller Hallingdal, er at de allerede er godt etablert på nåværende bosted, og at de ikke tror de finner jobb som er interessant nok. Dårlige kommunikasjoner er også et viktig hinder.
- Til sammen 101 personer har lyst til å flytte til Valdres/Hallingdal. Til sammen har disse 70 kjærester og 56 barn.

ETABLERING AV ARBEIDSPLASSE

- 38 personer er interessert i å etablere sin egen arbeidsplass. 22 vil starte egen bedrift, en vil knoppskyte, sju vil drive frilans, åtte vil telependle.
- Største hindring for etablering oppfattes å være lite lokalmarked og dårlig utbygd bredbåndsnett
- Største fordeler er billige lokaler og at det er lett å opparbeide seg tillit i et lite marked.

FORESTILLINGER OM ARBEIDSMARKEDET I VALDRES OG HALLINGDAL

- Mer enn halvparten av de som er oppvokst i Valdres/Hallingdal er klar over at næringslivet i regionen ikke domineres av landbruk. De som er oppvokst andre steder, tror i litt større grad at landsbruket dominerer.
- De fleste respondenter er litt enig i det er vanskelig å få jobb utenom reiselivsnæringen.
- Mer enn halvparten av kvinnene mener at det er vanskelig å få seg heltidsjobb i Valdres/Hallingdal.
- 70 prosent av mennene og 55 prosent av kvinnene mener det er få jobber for folk med høyere utdanning.
- Det er få som mener at det er vanskeligere for kvinner enn for menn å få jobb i Valdres/Hallingdal.
- Nær 60 prosent av de som er oppvokst i Hallingdal/Valdres - og bare 10 prosent av de som ikke er det - mener at det *ikke* er vanskelig for folk som *ikke* er oppvokst i Valdres/Hallingdal å få jobb i regionen.

1 Innledning

1.1 Bakgrunn og formål

Bakgrunnen for denne rapporten er et samarbeid mellom DBC Næringshage på Gol og Valdres Næringshage på Fagernes. Dette samarbeidet har fått navnet ValHall, og er et prosjekt som setter fokus på ungdom, kompetanse og nyskaping i Valdres og Hallingdal. Målsettingen med prosjektet er å bidra til etablering av virksomheter for høyere utdannede personer, gjerne yngre voksne, i form av nyetableringer, knoppskyting, eller at målgruppa med egne nettverk, kompetanse og ideer gis spillerom som muliggjør flytting til Valhall-regionen.

Som del av arbeidet med ValHall, ble Østlandsforskning engasjert til å lage en web-basert spørreundersøkelse. Denne undersøkelsen rettet seg i hovedsak mot unge voksne med relasjoner til Valdres eller Hallingdal, men som ikke bor i Valdres eller Hallingdal. Hensikten med undersøkelsen var å kartlegge hva som kjennetegner målgruppen, hvorfor de vil eller ikke vil flytte til Valdres/Hallingdal, og hva som skal til for at de skal kunne bosette seg i Hallingdal/Valdres. Et annet sett med spørsmål var knyttet til spørsmål om å starte egen bedrift eller lage sin egen arbeidsplass i Valdres/Hallingdal.

1.2 Om spørreundersøkelsen

Det ble utarbeidet et spørreskjema som ble lagt ut på internett med lenker fra DBC Næringshage og Valdres Næringshage sine hjemmesider. Spørreskjemaet var åpent for alle som fant fram til disse sidene. Undersøkelsen ble ”markedsført” gjennom oppslag i lokalavisene Hallingdølen, Valdres og Oppland Arbeiderblad.

I tillegg fikk Østlandsforskning lister med epostadresser fra DBC Næringshage og Valdres Næringshage. DBC næringshage har en database over utflyttere og andre med relasjoner til Hallingdal, som ble brukt til dette formålet. Til sammen 148 invitasjoner gikk ut, herav 128 fra Hallingdal og 20 fra Valdres. Av de som ble invitert svarte 66 prosent.

Til sammen kom det inn 186 brukbare svar. Av disse var 39 allerede bosatt i Valdres eller Hallingdal, og falt således utenfor målgruppa. Disse er derfor tatt bort fra mesteparten av analysen. Antall respondenter er derfor kommet ned i 147. Dette er et høyere antall svar enn vi forventet da vi satte i gang undersøkelsen. Likevel er antallet

som regel for lite til at sammenlikninger mellom delgrupper i materialet blir statistisk signifikante. De sammenlikninger som er gjort i rapporten, er gjort med tanke på å beskrive tendenser i datamaterialet, og må ikke tolkes for bastant.

Siden vi forventet et lavt antall svar, var det mange åpne spørsmål i spørreskjemaet der respondentene kunne svare med egne ord. Det er bare et fåtall av disse åpne spørsmålene som er med i denne rapporten.

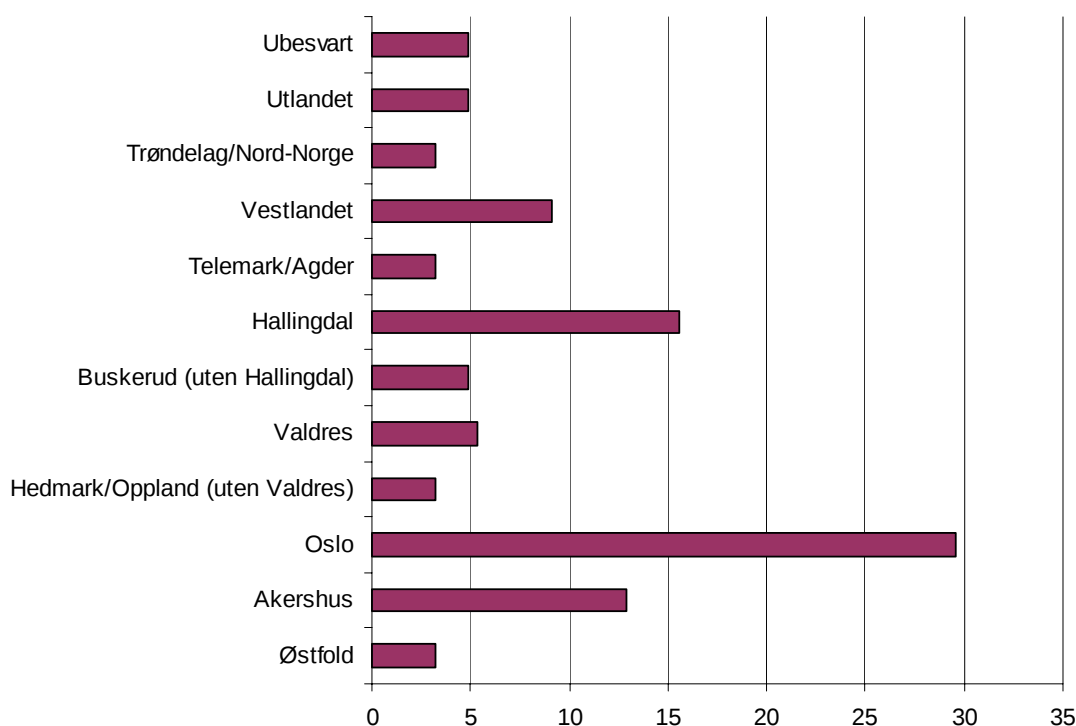
Det er ikke lagt opp til at denne undersøkelsen skal være representativ for folk som har flytta fra eller på annen måte har forbindelser til Valdres eller Hallingdal. Formålet er som nevnt å framskaffe kunnskap om noen ressurspersoner som kan tenkes å ville flytte til Valdres/Hallingdal. Rapporten skal danne en bakgrunn for næringshagenes videre arbeid med å rekruttere ressurspersoner til Valdres og Hallingdal, og i arbeidet med å tilrettelegge for etablering av arbeidsplasser.

Det er naturligvis først og fremst de som i utgangspunktet har lyst til å flytte til Valdres/Hallingdal, som har tatt seg tid til å svare på denne undersøkelsen. Det gjør at vurderingene av Valdres og Hallingdal som framtidige bosteder er mer positiv enn vi ville fått ved en representativ undersøkelse.

2 Kjennetegn ved dem som svarte på undersøkelsen

2.1 Bosted

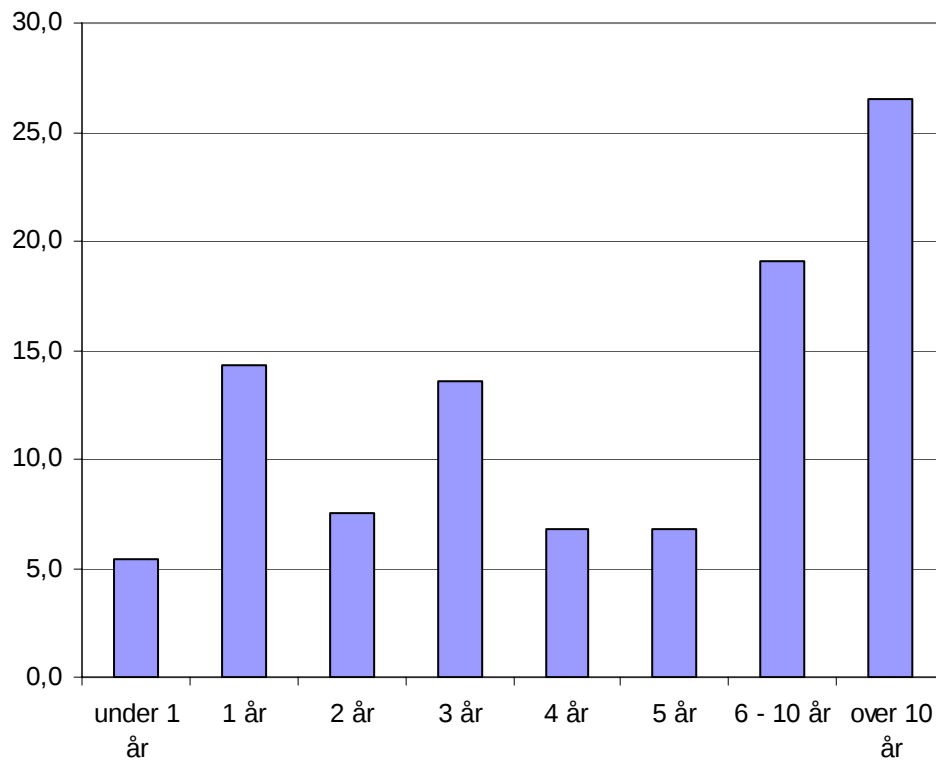
Oslo er den kommunen som huser flest av de spurte, hele 55 personer eller 30 prosent bor der. Legger vi til de som bor i Akershus – i hovedsak Osloområdet – finner vi at 43 prosent bor i det sentrale østlandsområdet. En god del bor på Vestlandet – de fleste av disse i Bergen. Fem prosent bor i utlandet (Singapore, Tyskland, USA, Sverige). Det er ellers verdt å merke seg det store antallet som oppgir å være bosatt i Hallingdal og Valdres – til sammen 21 prosent. Det betyr at hver femte som har svart på undersøkelsen allerede bor i Hallingdal og Valdres. De fleste spørsmål i denne undersøkelsen er rettet mot folk som bor utenfor Valdres og Hallingdal, derfor vil de som allerede bor i Valdres/Hallingdal bli utelatt i analysen framover.

Figur 2.1 Respondentenes bosted i prosent. N=186

Hvor lenge en har vært bosatt et sted, sier noe om hvor ”rotfestet” en er. Figur 2.2 viser hvor lenge respondentene har vært bosatt i den kommunen de nå bor i. Litt over halvparten har bodd i nåværende bosted i fem år eller mindre. Om lag hver femte har bodd der i 6-10 år, og hver fjerde har bodd der mer enn 10 år. Vi skal senere se hvorvidt antall år på nåværende bosted har noe å si for hvor aktuelt det kan være å flytte til

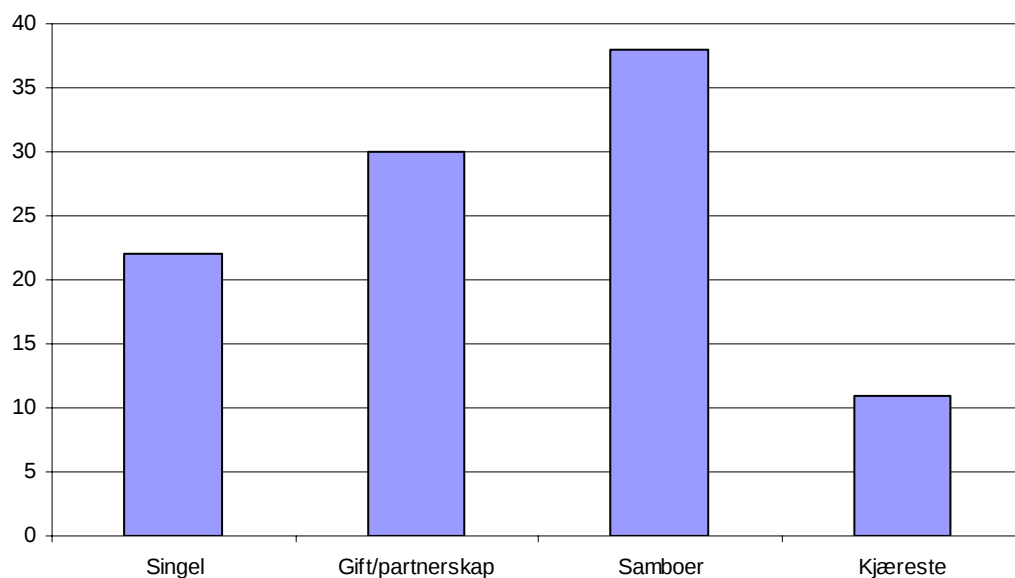
Valdres/Hallingdal. Normalt er ønsket om å flytte tilbake eller videre sterkest hos de som ikke har bodd så lenge på bostedet sitt.

Figur 2.2 *Antall år respondenten har bodd i sin nåværende bostedskommune. Prosent. N=147*

2.2 **Kjønn, sivilstatus og bosted**

Førtifem prosent av respondentene er kvinner og 55 prosent menn. De fleste er samboende eller gift (se fig. 2.3). Bare 22 prosent er single. Det betyr at de fleste har en partner å ta hensyn til ved eventuell flytting til Valdres/Hallingdal. Både blant de single og de gifte er det relativt flere menn enn kvinner. Kvinner er overrepresentert som samboere.

Figur 2.3 Sivilstatus i prosent. $N=146$

Det er bare 30 prosent som har barn, og en prosent er gravide. Lav andel med barn kommer av at undersøkelsen i utgangspunktet er rettet mot ”unge voksne”. Det er ikke alle som har kommet til denne livsfasen ennå. Til sammen har de 89 barn¹.

Tabellen nedenfor gjengir hvor mange barn de har til sammen innenfor hver alderskategori. Til sammen 36 er i barnehagealder, og 29 i skolealder. Mange har også barn over 16 år. Folk med barn i grunnskolealder flytter sjeldnere enn andre. De som flytter mest er folk uten barn og de med barn i barnehagealder.

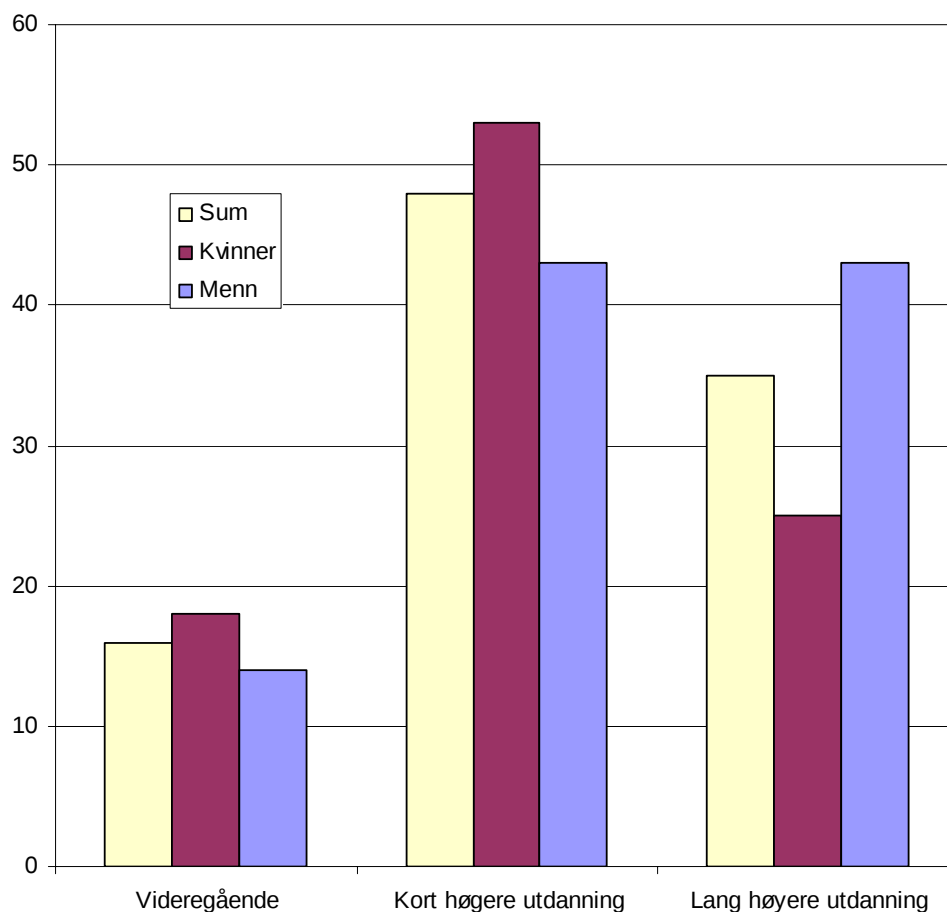
Aldersgruppe	Antall barn
0-3 år	21
4-5 år	15
6-15 år	29
16 år og over	24
Sum	89

¹ Antakeligvis noen færre siden det sannsynligvis er en del par der begge har svart på skjemaet. Noen barn er altså telt to ganger.

2.3 Utdanning og arbeid

Utdanning

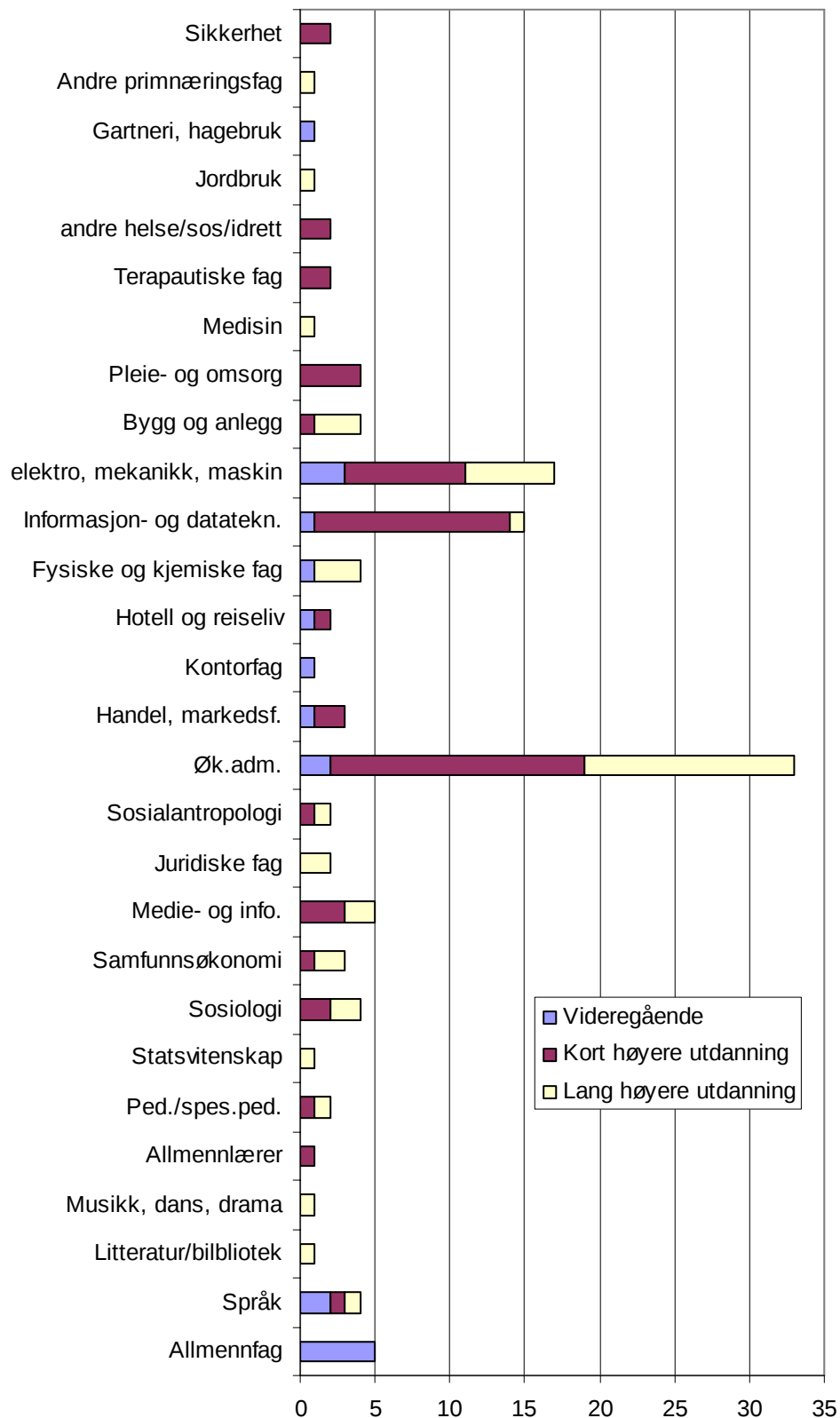
Målgruppen for dette prosjektet er unge voksne med høy utdanning. Til sammen har 83 prosent av de som svarte utdanning på høgskole/universitetsnivå. Flesteparten (48 %) av disse har utdanning på lavere nivå – hvilket tilsvarer inntil 3-4 år (tilsv. *bachelor*) - heretter kalt kort høyere utdanning. 35 prosent har utdanning tilsvarende høyere grad (mer enn fire år, tilsvarende *master*)- heretter kalt lang høyere utdanning. 14 prosent hadde videregående skole som sin høyeste fullførte utdanning. Noen er imidlertid fortsatt under utdanning, og de med kort høyere utdanning er overrepresentert blant disse. Om noen år vil altså flere gå over i kategorien lang høyere utdanning.

Figur 2.4 Høyeste fullførte utdanningsnivå. Prosent. N=132

Figur 2.4 viser at det er flere kvinner enn menn som har kort høyere utdanning, men menn er i flertall blant de med lang høyere utdanning. Slik er det også i befolkningen for øvrig.

Hva har de studert? For å vise en oversikt over dette har det vært nødvendig å gruppere utdanningene etter *fagfelt* (jf. Standard for utdanningsklassifisering, SSB). Det er 28 fagfelt representert i materialet når de grupperes etter det faget de har mest av i sin utdanning. Selv 28 kategorier er en grov forenkling av utdanningen til respondentene. Så og si hver eneste har sin spesielle kombinasjon av fag og jobberfaring.

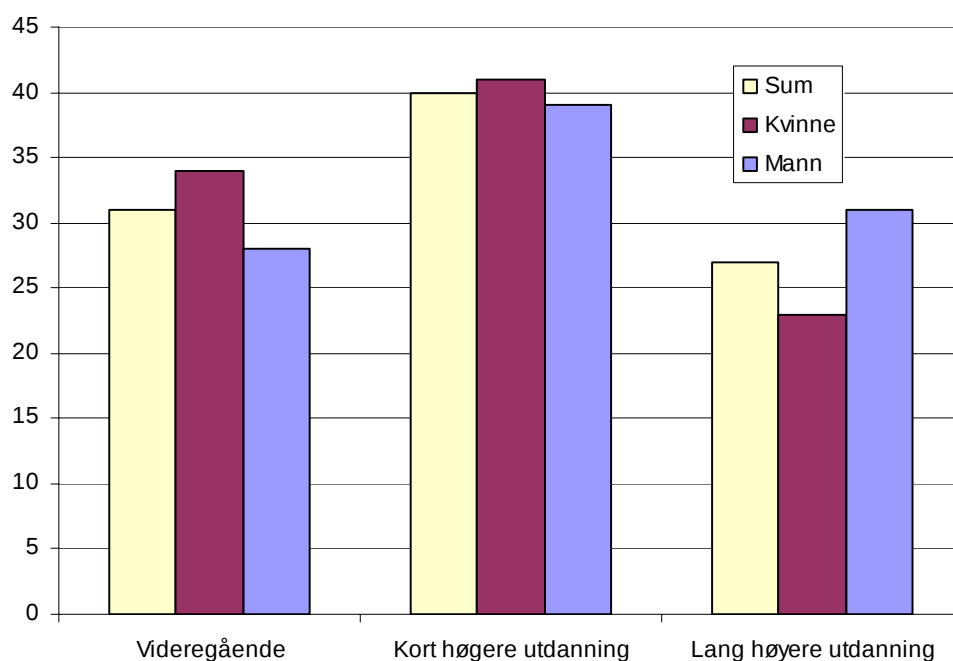
Figur 2.5 Fagfelt og utdanningsnivå. Antall. (totalt 124).

Figur 2.5 gir en oversikt over fagfeltene og utdanningsnivå. Fagfeltet økonomi og administrasjon peker seg ut som det mest vanlige faget hos respondentene. Legger vi til de relaterte fagfeltene handel og markedsføring, kontorlag og hotell og reiselivsfag, kommer vi opp i hele 39 personer med utdanning innen økonomi og administrasjon. En annen stor gruppe er ingeniørene. En gruppe på 15 personer er utdannet innenfor IT (informasjon- og datateknikk), og en gruppe på 17 innenfor elektro-, mekanikk og maskinfag.

Det er relativt få respondenter med *helse- og sosialfag* og *lærerutdanninger* - til tross for at disse to er de største faggruppene i Buskerud og Oppland (jf Statistikkbanken SSB). Det kan tolkes på to måter. For det første kan det tenkes at de som har tatt disse fagene, har fått jobb i Valdres/Hallingdal, og derfor er utenfor målgruppen for undersøkelsen. For det andre er det rimelig å anta at folk med disse utdanningene var dårlig representert i adresselistene til næringsparkene

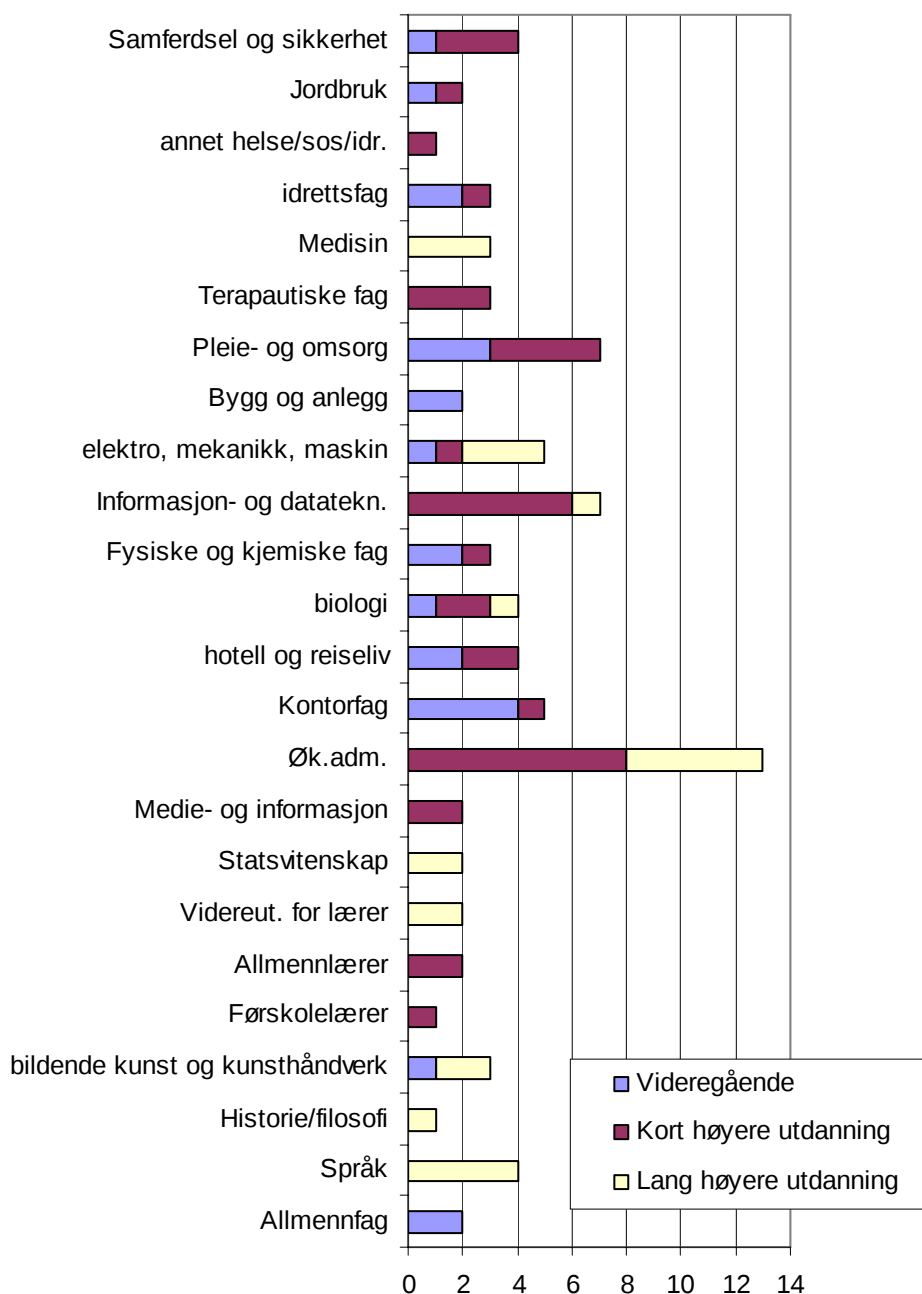
Partners utdanning

Til sammen 67 prosent av alle samboere, ektefeller og kjærester har høyere utdanning. De kvinnelige respondentene har i litt mindre grad enn de mannlige respondentene partnere med lang høyere utdanning. De har litt oftere enn menn partnere med utdanning på videregående nivå. De menn som har svart på denne undersøkelsen har altså høyere utdannede kjærester enn

Figur 2.6 Partners høyeste fullførte utdanningsnivå. Prosent. N=95.

Økonomisk administrativ utdanning er det mest vanlige fagfeltet også blant partnerne. Fagfeltene IT og elektro, mekanikk og maskin er store også blant partnerne. En såpass stor likhet mellom fagfeltene til respondent og partner, kan tyde på at det er mange par der begge har svart på undersøkelsen. Men det kan også være et utslag av at man finner seg en partner som er lik seg selv. Flere detaljer om partners fagfelt kan ses i figur 2.7.

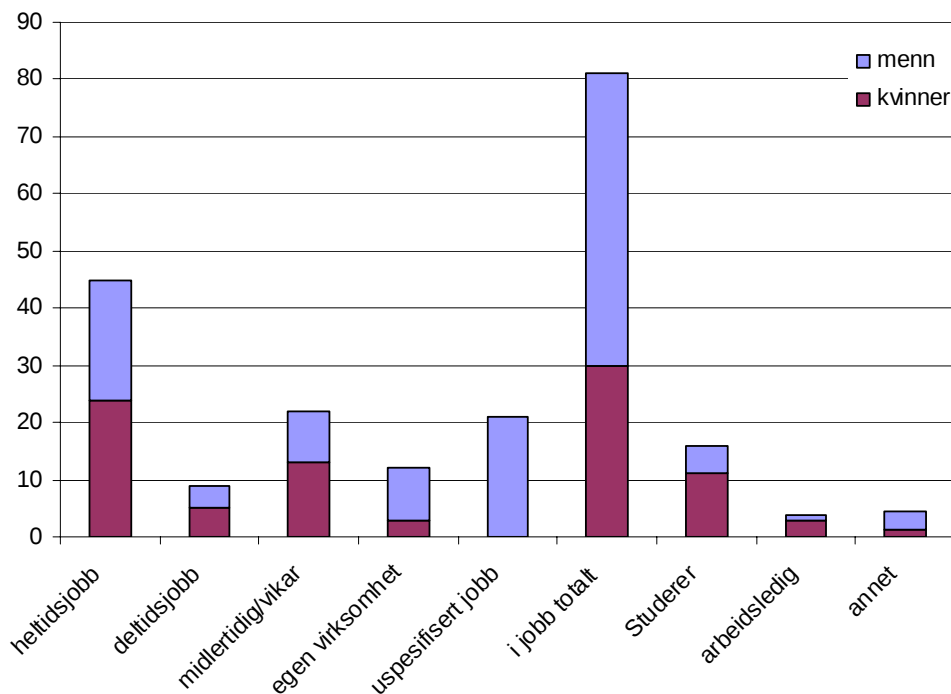

Figur 2.7. Partners fagfelt og utdanningsnivå. Antall (totalt 86)

Er de i jobb?

Figur 2.8 viser at til sammen 81 prosent av de spurte er i jobb, og 17 prosent studerer. Menn er i flertall blant de som er i jobb, mens kvinner er i flertall blant de som studerer. Tre prosent er arbeidsledige. Til sammen fire prosent har svart "annet", og forteller at de er på attføring eller er i ferd med å etablere egen virksomhet.

Av de 118 som er i jobb, er 45 prosent i fast heltidsstilling, ni prosent er i fast deltidstilling, 21 prosent er midlertidig ansatt, og 12 prosent driver eget firma. Hver femte yrkesaktive er menn som i skjemaet ikke har opplyst om stillingsbrøk/type (uspesifisert jobb).

Figur 2.8 Hva gjør du til daglig? Prosent. I de første fem stolper fra venstre er N=118. I de neste fire er N=148.

Av samboere, ektefeller og kjærester er 73 prosent i jobb og sju prosent studerer. Tre prosent er arbeidsledig og tre prosent svarer "annet". Av de som er i jobb, er 56 prosent i fast heltidsjobb, 10 prosent i fast deltidstilling og sju prosent i midlertidig stilling. Åtte prosent driver eget firma.

De aller fleste, både respondentene og deres partnere, er med andre ord godt etablert med fast jobb, som det kan være vanskelig å bryte opp fra.

2.4 Tilknytning til Valdres/Hallingdal

Tilknytning til Valdres eller Hallingdal?

Flesteparten (62 %) av de som har svart, har relasjoner til Hallingdal, og 31 prosent til Valdres. Skjevheten skyldes at det var flere med Hallingdalsrelasjoner enn Valdresrelasjoner som ble invitert til å være med i undersøkelsen. To personer hadde relasjoner til begge dalføre, og seks prosent hadde ikke svart på dette spørsmålet.

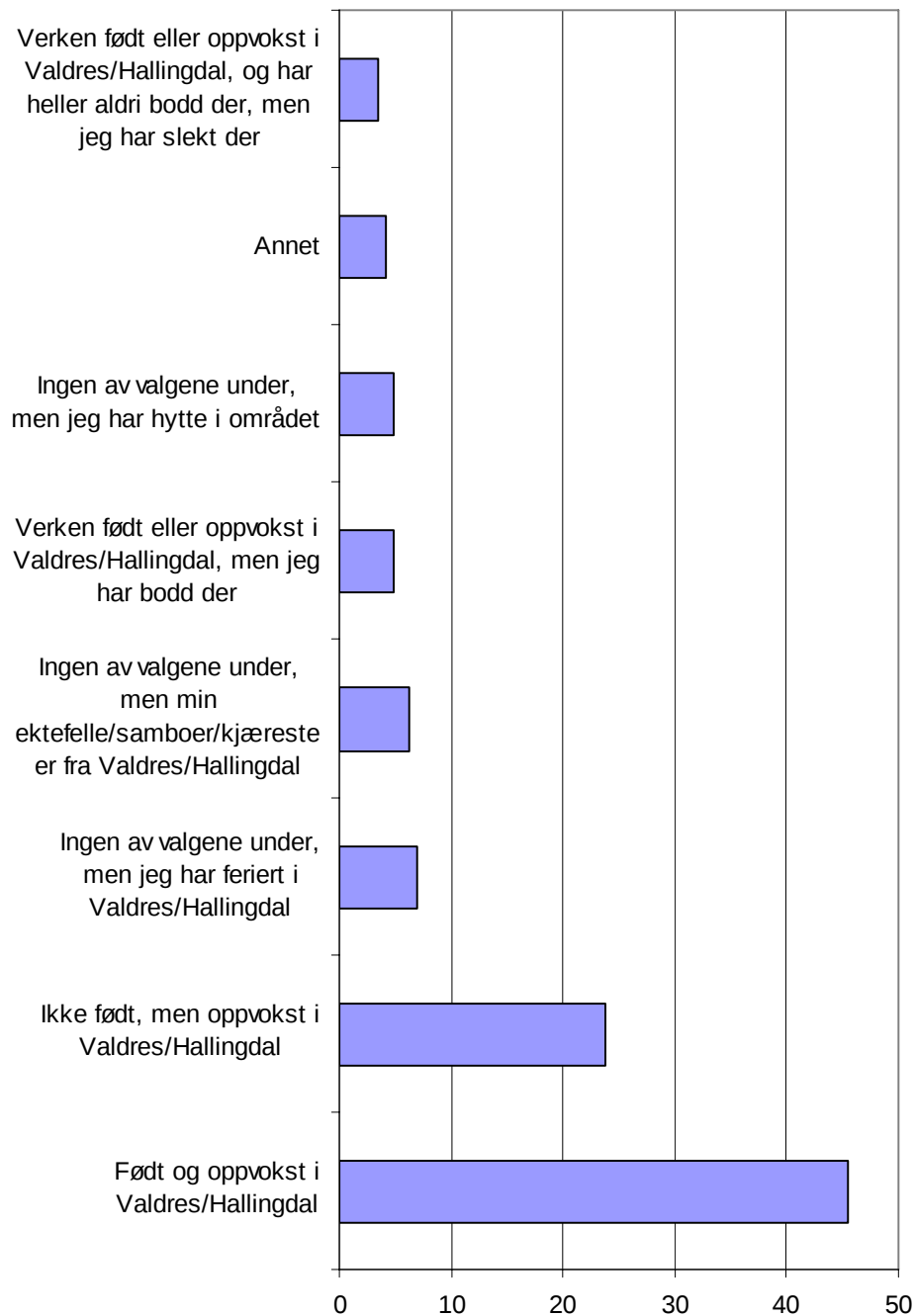
Form for tilknytning

Respondentene har sterk tilknytning til Valdres/Hallingdal. Hele 46 prosent er født og oppvokst i et av dalførene, og 24 prosent oppgir at de "bare" er oppvokst der. Dermed har 70 prosent av respondentene hatt sin oppvekst - eller deler av den - i Valdres eller Hallingdal. I tillegg har fem prosent bodd i et av dalførene tidligere, og seks prosent har en kjærest/samboer/ektefelle fra Valdres/Hallingdal.

Hele sju prosent har et forhold til Valdres/Hallingdal gjennom ferie, og ytterligere fem prosent har hytte i området. Fire prosent har slekt der. En annen gruppe på fire prosent, har svart "annet".

Det går selvfølgelig an å både være født og oppvokst, ha slekt og hytte i området. Respondentene ble imidlertid bedt om å krysse ut det alternativet som passet best.

Det er en vesentlig forskjell på de som har tilknytning til Valdres og de som har tilknytning til Hallingdal. Med unntak av fem personer er de med tilknytning til Valdres enten født og/eller oppvokst der. Blant de med relasjoner til Hallingdal er svarene mer spredt - selv om de som er oppvokst der er den største gruppen. Det er ingen store forskjeller mellom kvinner og menn i grad av tilknytning.

Figur 2.9 Relasjoner til Valdres/Hallingdal. Prosent. N=147.

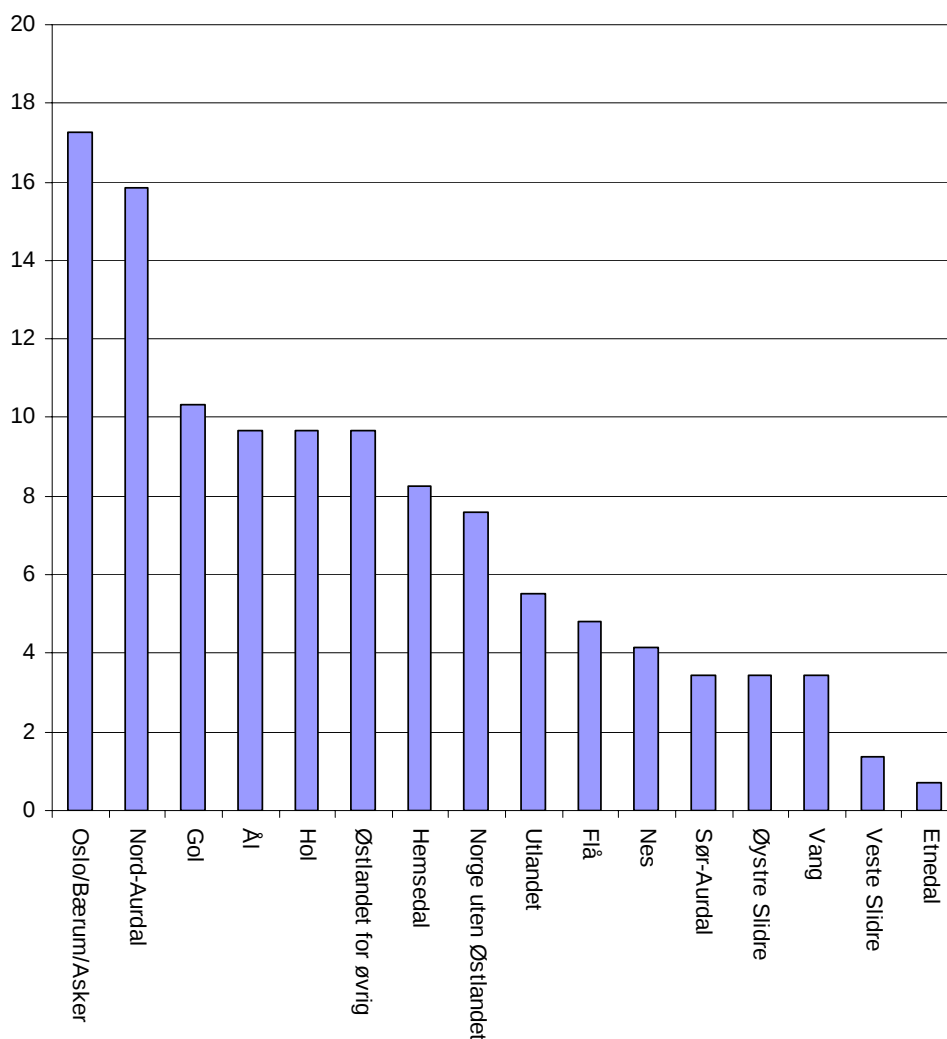
Det er som nevnt mange som har bodd i Valdres/Hallingdal tidligere. I tabellen nedenfor gjengis hvor lenge det er siden de flyttet siste gang fra Valdres/Hallingdal.

	Antall
1-5 år siden	25
6-10 år siden	36
11-20 år siden	24
mer enn 20 år siden	7
Sum	92

Oppvekststed

Figur 2.10 viser at mange som er oppvokst i Oslo, Bærum eller Asker. (Av disse har fem prosent også oppgitt en Valhall-kommune som oppvekststed). Deretter er det flest med oppvekst i Nord-Aurdal og Gol - altså de to kommunene hvor næringsshagene er lokalisert. Det er relativt få av respondentene som er oppvokst i andre Valdres-kommuner enn Nord-Aurdal. Respondentene fra Hallingdal er noe mer spredd, men det er flest fra øverste delene.

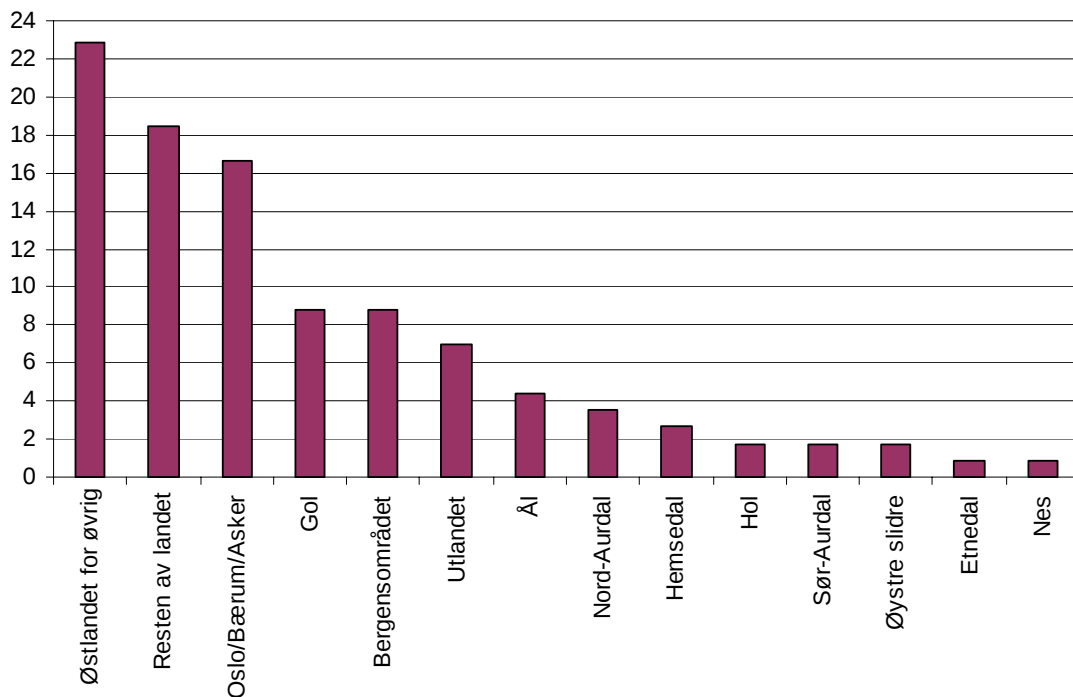
Til sammen 15 prosent har mer enn en oppvekstkommune. Det er ingen som er oppvokst i både Valdres og Hallingdal.

Figur 2.10 Oppvekstkommuner. En person kan ha flere oppvekstkommuner Prosent. N=145

Partners oppvekstkommune

Kartet over oppvekstkommunene til respondentenes partnere er litt forskjellig fra oppvekstkommunene til respondentene (fig 2.11). Partnerne kommer i mindre grad enn respondentene fra Valhall-regionen. De er mer geografisk spredd, med flere fra ”Østlandet for øvrig”, flere fra ”resten av Norge”, og Bergensområdet har måttet få en egen kategori. At så mange partnere kommer fra Bergensområdet, henger kanskje sammen med at mange av respondentene har studert ved Norges handelshøyskole i Bergen.

Figur 2.11 Partners oppvekstkommune. En person kan ha flere oppvekstkommuner Prosent. N=96

3 Flytting og flyttemotiver

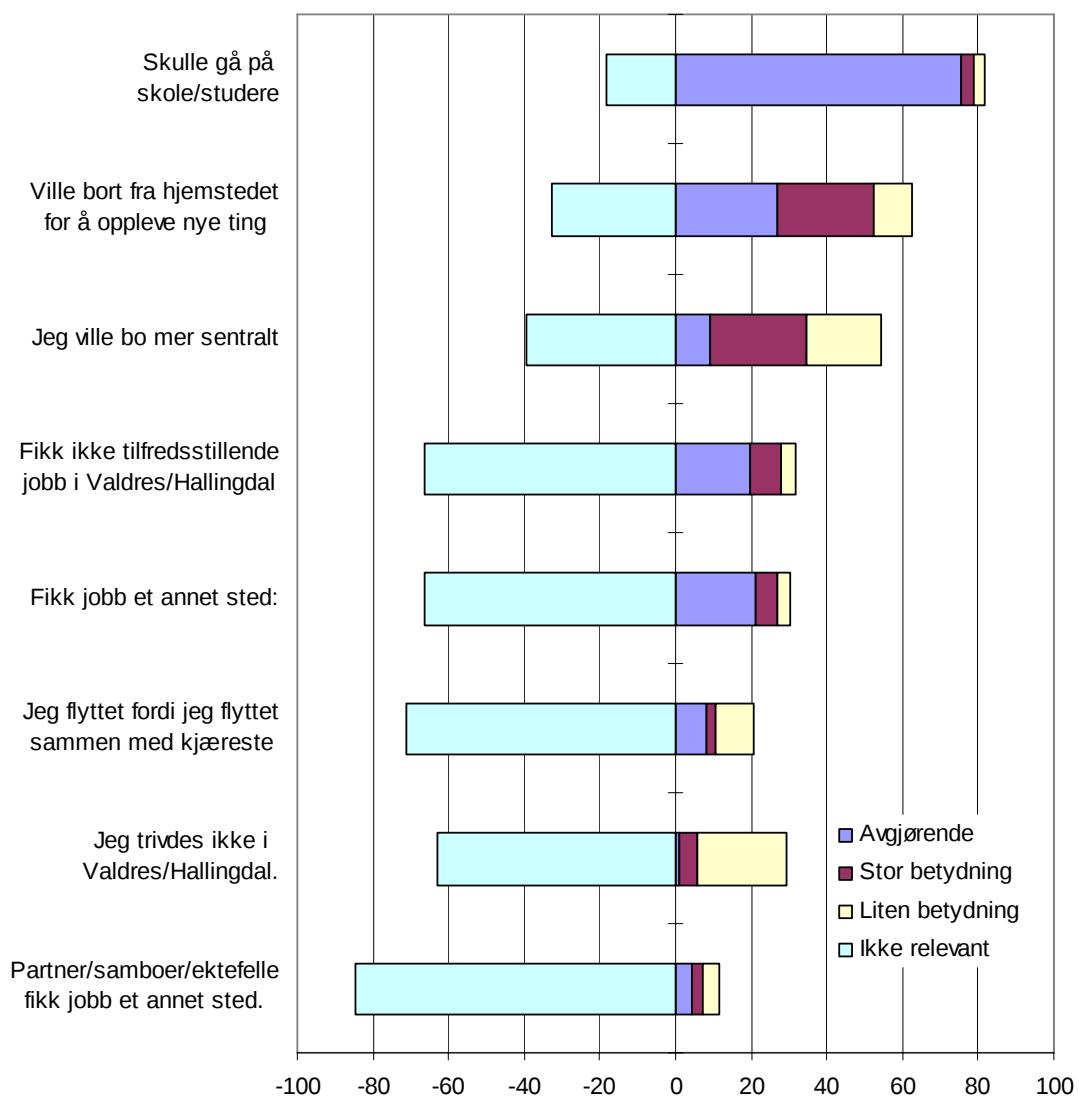
3.1 Hvorfor flyttet de fra Hallingdal/Valdres?

Det er mange grunner til at en velger å flytte fra sitt oppvekststed. En åpenbar og veldig vanlig grunn er at man skal gå på skole eller begynne å studere. For å ta høyere utdanning må man ut av Hallingdal og Valdres, og hele 75 prosent har svart at dette var den *avgjørende* grunnen til at de flyttet. Det er bare 18 prosent som sier at utdanning ikke hadde noe med deres flytting å gjøre. Det disse oppga som flyttemotiv var i hovedsak *"fikk ikke tilfredsstillende jobb i Valdres/Hallingdal"* og *"Jeg fikk jobb et annet sted"*.

På spørsmålene om hvorfor de flyttet fra ValHall, ble responderte for hvert svaralternativ bedt om å krysse ut for om det var *"avgjørende"*, *"av stor betydning"*, *"av liten betydning"* eller *"ikke relevant"* (svaralternativene er gjengitt i figur 3.1). Det viser seg at *"ikke relevant"* er den boksen som har fått flest kryss i alle alternativene, unntatt alternativet *"Jeg flyttet fordi jeg skulle gå på skole/studere"*.

Men om utdanning åpenbart er en viktig grunn til å flytte, er den slett ikke enerådende. Det er ingen som *bare* har krysset av for *"jeg flyttet fordi jeg skulle gå på skole"*. Alle har flere enn ett motiv for å flytte. Det motivet som fikk nest flest score på *"avgjørende"* var *"jeg flyttet fordi jeg ville bort fra hjemstedet for å oppleve nye ting"*. Dette er også et typisk trekk som vi kjenner igjen fra tidligere undersøkelser. I en intervjuundersøkelse i Fjellregionen kom det fram at det å ta utdanning, både er et mål i seg selv og et middel for å komme seg bort fra hjemstedet (Grimsrud 1999). Dersom det hadde vært en høgskole/universitet på Gol eller Fagernes, er det med andre ord ikke sikkert at de utdanningssøkende hadde blitt boende. Trolig hadde mange valgt å utdanne seg i Oslo eller i en annen by - nettopp fordi de ønsker seg bort for å oppleve noe nytt. At de ønsker å bo mer sentralt, er da også en grunn som over halvparten tillegger betydning for flyttevalget.

Flesteparten flytter i ung alder; fra Valdres og Hallingdal flytter 80 prosent av jentene og 60 prosent av guttene mist en gang før de fyller 35 år - og i disse tallene er ikke utdanningsflytting tatt med (SSB/NIBR). Det betyr at fraflytting fra oppvekststedet er helt normalt - det unormale er å ikke flytte. Første gangs flytting handler svært ofte om å bli voksen og finne seg selv (Fosso 1997, Løfgren 1990). De vil ut og se verden, og oppleve noe nytt. Da er det ikke så rart at reisen helst går til storbyen. Dette kommer også fram når respondentene forteller med egne ord hvorfor de flyttet. Her er noen eksempler:

Figur 3.1 *Hvorfor flyttet du fra Valdres/Hallingdal? Svaralternativene er sortert etter gjennomsnittlig score på kategoriene avgjørende, stor, betydning og liten betydning. Prosent. N=122.*

Eg tykkte det personleg var viktig å forsøke noko anna, sidan eg hadde budd i Hallingdal heile mi oppvekst. Det var naudsynt for å ta ei utdanning, men eg tykkte sjølv at det og var naudsynt som ein del av mi eigenutvikling; oppleve nye plassar, etablere nye vennekrsar.

Fordi jeg ville oppleve nye ting i livet, var lysten på å reise og studere andre steder.

Hovedmotivasjonen min for å reise fra Valdres var at jeg ønsket meg en solid utdanning, noe det var få muligheter i Valdres. Jeg tror imidlertid jeg hadde reist selv om utdanningsmulighetene hadde vært bedre fordi jeg mener det er viktig å få nye impulser.

Figur 3.1 viser videre at det at de fikk jobb et annet sted var avgjørende for 21 prosent, og av større eller mindre betydning for ytterligere ni prosent. Omtrent samme score får

”jeg flyttet fordi jeg ikke fikk tilfredsstillende jobb i Valdres/Hallingdal” - ikke så rart, siden det stort sett er de samme personene som har krysset av på begge disse jobbrelaterte motivene. Det tredje jobbrelaterte motivet var ”jeg flyttet fordi partner/ektefelle/samboer fikk seg jobb et annet sted”, hvor fire prosent hadde krysset av for avgjørende, og til sammen sju prosent krysset av for at det hadde større eller mindre betydning. Til sammen er det altså ca 40 prosent som oppgir jobbrelaterte motiv til å være av betydning for at de flyttet fra Valdres/Hallingdal.

I skjemaet ble respondentene bedt om med egen ord å fortelle hvorfor de flyttet fra Valdres/Hallingdal. Av disse fortellingene kommer det fram at grunnene til å flytte fra Hallingdal/Valdres er sammensatte. Det er flere ting som spiller inn samtidig. Det er mange som forteller at de først flyttet ut på grunn av utdanning, og at de siden ikke har flyttet tilbake på grunn av mangel på jobb.

Hvem svarer hva?

For å få fram hvem som vektlegger hvilke flyttemotiv, er de som svarte ”avgjørende” og ”av stor betydning” slått sammen til en kategori. Dette er for å få flere personer i hver kategori. (Likevel er det som regel for få svar i hver kategori til at forskjellene er signifikante i statistisk forstand.)

Det er noen kjønnsforskjeller i svarene. Det er for det første relativt flere menn enn kvinner som flyttet fordi de ikke fikk tilfredsstillende jobb (35% mot 20%) eller fordi de fikk jobb et annet sted (32% mot 22%). Kvinner er på sin side sterkt overrepresentert blant de som sier de ville oppleve nye ting (64% mot 48%). I tillegg er det litt flere kvinner enn menn som sier de flyttet fordi partneren ikke fikk jobb (10% mot 5%). Et spørsmål som reiser seg, er om det vanskeligere for menn enn kvinner å få jobb i ValHall-regionen, eller om disse forskjellene skyldes andre forhold?

Noe klart svar på dette kan vi ikke gi, men vi kan påpeke at blant de som bor i Valdres og Hallingdal, er det langt flere kvinner enn menn med høyere utdanning. Dette henger sammen med at kvinner i større grad enn menn utdanner seg til jobber i offentlig sektor. Disse jobbene er mer geografisk spredd enn jobber for høyt utdannede i privat sektor. I vårt material, er det imidlertid få som har utdanning innenfor de tradisjonelle kvinneyrkene, og det er ingen ting i materialet som tyder på at fagfelt har betydning for om de oppgir jobb som flyttegrunn. Derimot viser materialet at menn er i flertall blant de som har lang høyere utdanning (f.eks. siv.øk, siv.ing). Dette kan forklare at det er flere menn enn kvinner som oppgir mangel på jobb/job annet sted som en viktig årsak til at de flyttet fra Valdres/Hallingdal.

Forskjeller på Valdres og Hallingdal?

Er motivene forskjellig alt etter om en har bodd i Valdres eller Hallingdal? Ja, først og fremst ved at langt flere fra Valdres enn fra Hallingdal oppgir at de flyttet fordi de ikke

fikk jobb (45% mot 19%) eller at de fikk jobb et annet sted (32% mot 24%). Og dessuten var det hele 62 prosent av de med relasjoner til Valdres svarte at de ville oppleve nye ting, mot ”bare” 54 prosent av de fra Hallingdal.

3.2 Vil du flytte til Valdres/Hallingdal?

De som har svart på denne undersøkelsen er veldig positive til å flytte til Valdres/Hallingdal. Det er bare fire prosent som sier at det er helt uaktuelt. Dette henger naturligvis sammen med måten undersøkelsen er gjennomført på. De som ikke er interessert i flytting til Valdres/Hallingdal, har naturligvis liten interesse av å være med på en undersøkelse som dette.

De to største gruppene var de som hadde svart at de *kanskje* ville flytte, og de som hadde svart at de hadde *lyst til å flytte, men at de ikke trodde det lot seg gjøre*. Begge disse fikk 22 prosent svar. I sistnevnte gruppe er menn overrepresentert. For de øvrige alternativene er det ingen vesentlige kjønnsforskjeller.

Figur 3.2 Har du lyst til å flytte til Valdres/Hallingdal? Prosent. N=138

En annen stor gruppe, på nesten 20 prosent, svarte at de ønsket å flytte *så snart det lar seg gjøre*. De med relasjoner til Hallingdal er overrepresentert her. Det er også de som har hytte i området. Antallet som oppgir at de har hytte i området som sin viktigste relasjon til Valdres/Hallingdal er lite, men det er likevel en interessant gruppe å jobbe videre med. I en nylig gjennomført undersøkelse i Nord-Aurdal, oppgir 0,6 prosent av et representativt utvalg² hytteeiere at det er svært sannsynlig at de kommer til å bosette seg der, 0,8 prosent sier de trolig vil gjøre det, og 6,2 prosent sier de kanskje vil gjøre det (Ericsson og Grefsrud 2005). Vi har ikke tilsvarende tall for de andre kommunene i Valhall.

17 prosent sier de har *lyst til å flytte til Valdres/Hallingdal, men ikke på en god stund ennå*. I denne gruppen er de single overrepresentert, og de med relasjoner til Valdres. 14 prosent sier, de har *helt konkrete planer, og kommer helt sikkert til å flytte snart*. I denne gruppen er det en overvekt av menn, gifte og samboere med barn og relasjoner til Valdres. De som er født og oppvokst i Valdres eller Hallingdal er relativt mye sterkere representert enn de som har andre typer relasjoner til området

Har utdanningsnivå noe å si for ønsket om å flytte til Valdres/Hallingdal? Blant de som har konkrete flytteplaner er de med lang høgskole-/universitetsutdanning overrepresentert. Disse er også overrepresentert blant de som ikke tror flytting lar seg gjøre.

Her vil de bo

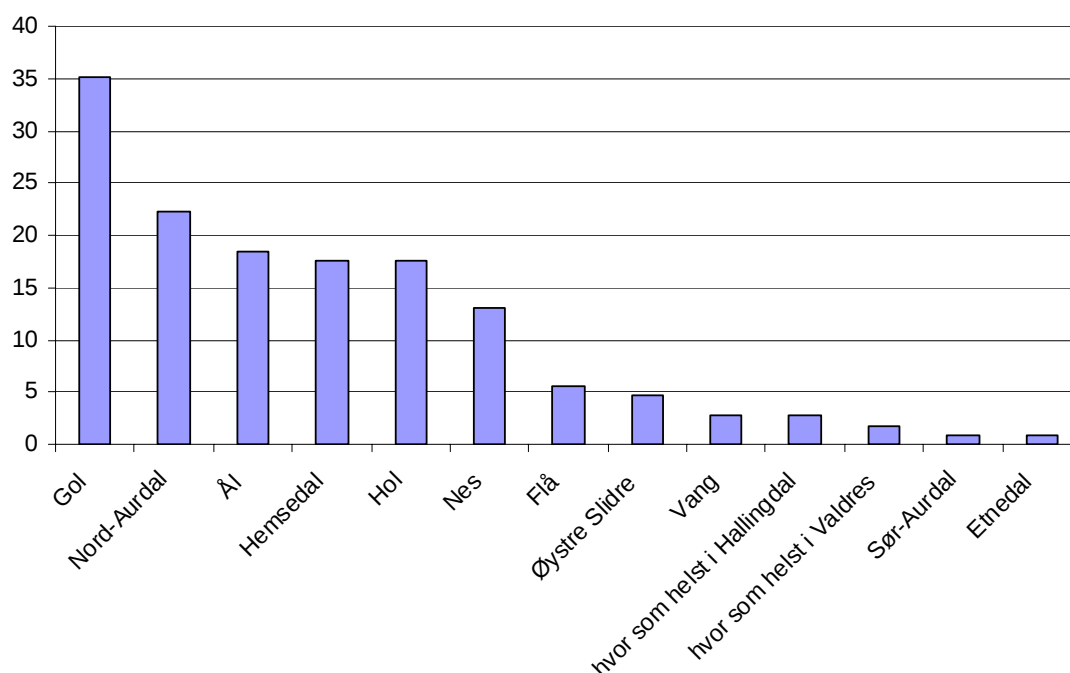
Sammenlikner vi figur 2.10 over oppvekststeder med figur 3.3 over ønsket bosted, finner vi stor grad av sammenfall. Det er ofte slik at det er oppvekstkommunen de ønsker seg tilbake til. Men det er slett ikke alltid slik. Gol, Nord-Aurdal, Ål og Hemsedal er fire kommuner som virker tiltrekkende også på de som er oppvekst andre steder i Valhall-region, og til en viss grad også på folk som ikke er oppvokst i Valhall-regionen. Tabell 3.1 viser at disse fire kommunene er litt forskjellige med hensyn til hvor de rekrutterer folk fra³. Gol tiltrekker seg flere både fra andre kommuner i Hallingdal og steder utenfor Hallingdal, enn fra de som selv er oppvokst der. Det *kan* henge sammen med at Gol oppfattes som et senter som både evner å samle andre hallinger ("oppsamlingsfunksjon") og tiltrekke seg folk utenfra ("magnetfunksjon"). Det er relativt mange som vil til Ål også, men her er verken oppsamlingsfunksjonen eller magnetfunksjonen like sterk. Hemsedal er også populært, og særlig blant de som selv er oppvokst utenfor Valhall-regionen. Hemsedal har - trolig på grunn av sine skianlegg og ungdommelige profil - en relativt sterk magnetfunksjon. Nord-Aurdal,

² Antallet som har svart varierer fra 623-642 (N=623-642)

³ Disse forskjellene er ikke signifikante. Antallet som har svart på dette spørsmålet er for lite til å si noe sikkert om forskjeller mellom f.eks. kommuner. Når resonnementet likevel er med, kommer det av at det er i tråd med en vanlig oppfatning av hvordan rekruttering til Valdres og Hallingdal foregår.

som har det ubestridte regionsenteret i Valdres, er mest attraktivt for de som selv er oppvokst der.

For de som er overrasket over Nord-Aurdals svake oppsamlings- og magnetfunksjon, kan det være på sin plass å understreke at dette ikke er noen representativ undersøkelse av innflyttere til Valdres/Hallingdal.

Figur 3.3 Ønsket bostedskommune dersom flytting til Valhall-regionen. N=108. Hver person kan nevne flere enn en kommune.

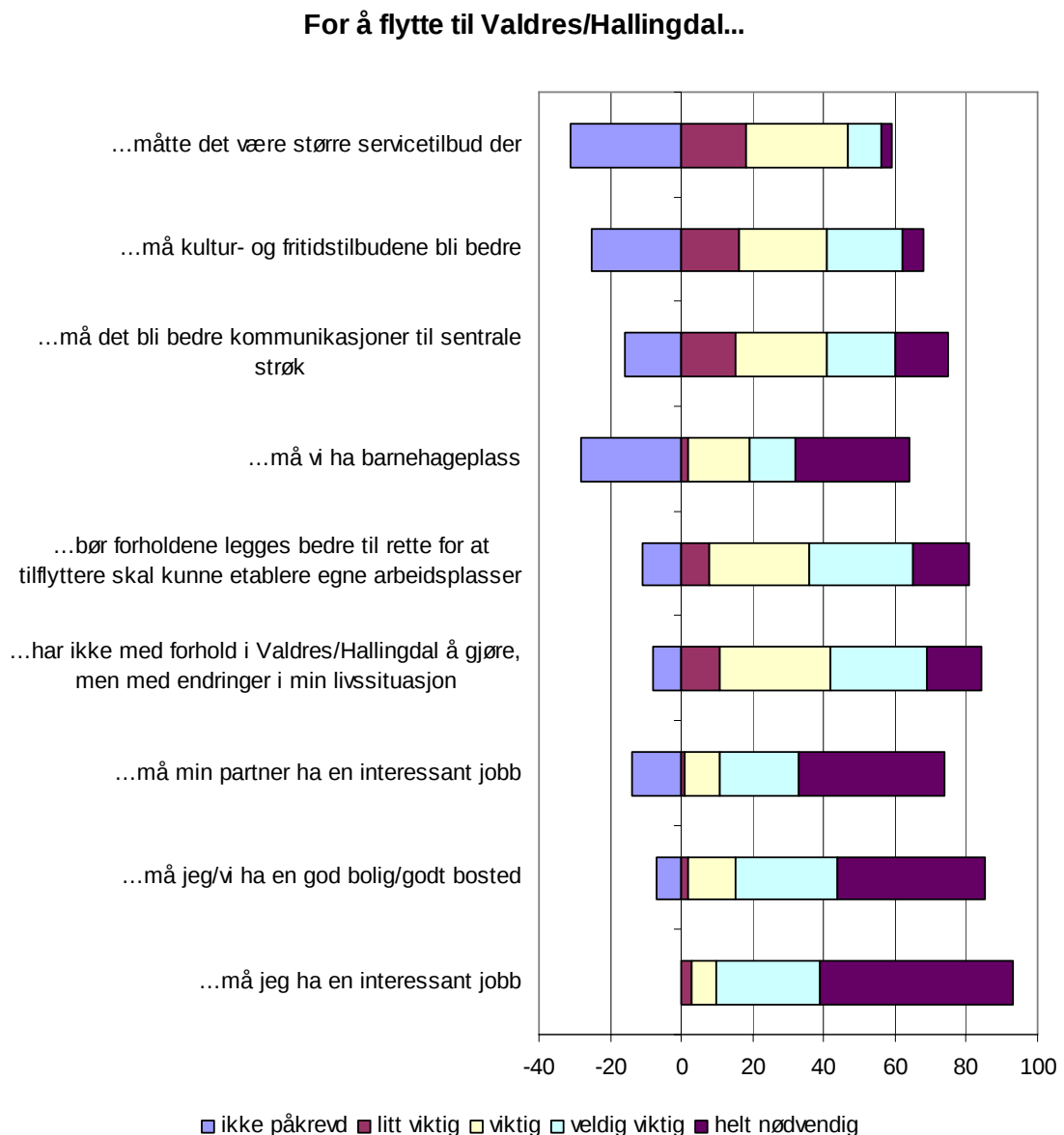
Vestre Slidre er den eneste Valhall-kommunen som ikke er med som ønsket tilflyttingssted. Av de fem personene i materialet som er oppvokst der, oppgir fire at de kan tenke seg å flytte til Fagernes.

Tabell 3.1 Ønsket tilflyttingskommune etter egen oppvekstkommune. Prosent. N=108

Tilflyttingssted	Total andel	Herav andel oppvokst på tilflyttingssted	Herav andel oppvokst i Hallingdal/Valdres	Andel oppvokst utenfor Valdres/Hallingdal
Gol	39	7	16	16
Nord-Aurdal	26	15	6	5
Hemsedal	24	7	5	12
Ål	20	8	6	6

3.3 Interessante jobber og gode boliger er nødvendig for tilflytting

Med unntak av de som sa at det var uaktuelt å flytte til Valdres/Hallingdal og de som sa de hadde konkrete planer om å flytte, har alle svart på hva som skal til for at de skal kunne flytte dit. I figur 3.4 er svarene sortert etter gjennomsnittelig score for alternativene litt viktig, viktig, veldig viktig, helt nødvendig.

Figur 3.4 Hva skal til for å flytte til Valdres/Hallingdal? Prosent. N=77-104. Sortert etter gjennomsnittelig score på verdiene "litt viktig", "viktig", "veldig viktig" og "helt nødvendig".

Ikke overraskende er muligheten for en *interessant jobb* det svaralternativet som har fått flest poeng totalt sett, og som flest mener er "helt nødvendig" (54 %). 29 prosent mener at det er veldig viktig, sju prosent mener det er viktig og bare tre prosent mener

det er litt viktig. Ikke en eneste har krysset av for ”ikke påkrevd”. Det er litt flere menn (92%) enn kvinner (86%), og flere med Valdresrelasjoner (100%) enn Hallingdalsrelasjoner (87%) som mener det er jobb er det som skal til for å flytte til Valdres/Hallingdal.

Respondentene har oppgitt hva slags jobb de har lyst på i Hallingdal/Valdres. Naturlig nok gjenspeiler det utdanningene deres slik de framkom foran. Det er således mange som ønsker seg jobb innen økonomi, administrasjon, markedsføring og IT. En god del ser også for seg en jobb innenfor reiselivet. Noen ser for seg en pendlertilværelse, og mange er veldig fleksible i forhold til hva de kan tenke seg å jobbe med. Dette tyder på respondentene har realistiske holdninger til hvilke typer jobber som er mulig å få i Valdres/Hallingdal.

Det som er nest viktigst er en *god bolig/godt bosted*. Hele 85 prosent har krysset av for at dette er mer eller mindre viktig, og av disse sier 41 prosent at er det en helt nødvendig betingelse. De med videregående skole som høyeste fullførte utdanningsnivå, har en tendens til å legge mer vekt på dette alternativet enn de med høyere utdanning. Kvinner er overrepresentert blant de som sier det er en nødvendig betingelse. Bare sju prosent oppgir at bolig ikke er påkrevd. Ti av disse skriver at de allerede har hus i Valdres/Hallingdal som de kan boi hvis det blir aktuelt.

Beskrivelsene av hva slags bolig og boområde de ønsker seg er forskjellige. Det er dobbelt så mange som ønsker å bo i et tettsted som ønsker å bo spredt. De fleste oppgir at de vil bo i enebolig, men noen nevner også leilighet eller småbruk/gårdsbruk. Mange nevner at de ønsker seg stor tomt. Et annet trekk er at mange ser for seg en blanding av enebolig med stor tomt, nærhet til handelssentrum og nærhet til naturen. Denne blandingen er trolig mulig å få til i Hallingdal og Valdres, og er åpenbart en av de største forsenene Hallingdal og Valdres har i forhold til å rekruttere unge voksne ressurspersoner.

Den tredje viktigste betingelsen for å flytte til Valdres/Hallingdal er at *partner får en interessant jobb*. Tatt i betraktning at ikke alle respondentene har en partner, er dette en høy score, og understreker at dette med interessant jobb er viktig. De med lang høyere utdanning legger større vekt på at partner må ha en interessant jobb, enn de med lavere utdanning (87 % mot 68 %). Også her er de med Valdresrelasjoner relativt sterkere representert enn de med Hallingdalsrelasjoner.

Forhold som ikke har med Valdres/Hallingdal å gjøre, men som har med respondentens livssituasjon å gjøre, kommer opp med en god score totalt sett, men det er ikke så mange som har krysset av for at dette er ”helt nødvendig”. De med lang høyere utdanning er sterkt representert i denne gruppen (55 % mot 45 %).

Det at forholdene bør legges bedre til rette for at tilflyttere skal kunne etablere egne arbeidsplasser, er et alternativ som hele 81 prosent synes er mer eller mindre viktig for at de skal kunne flytte til Hallingdal/Valdres. Dette er viktigere for de med videregående skole som høyeste fullførte utdanning (63 %) enn for de med høyere utdanning (48%), og mer viktig for de som har relasjoner til Valdres (63% mot 48%). De som har svart ”helt nødvendig” (16 %) på dette alternativet, er de som selv kunne tenke seg å starte egen bedrift.

64 prosent sier at barnehageplass er mer eller mindre viktig for å flytte til Valdres/Hallingdal. Med tanke på at langt fra alle har barn i barnehagealder, er dette en høy score. Det er også viktig å legge merke til at halvparten av de som har krysset av for dette, mener at det er ”helt nødvendig” (32%). De med relasjoner til Valdres (67%) synes dette er viktigere enn de med relasjoner til Hallingdal (46 %).

De alternativene som har fått færrest poeng totalt sett er ”bedre kommunikasjoner”, ”bedre kultur- og fritidstilbud” og ”bedre servicetilbud”. Det er noe flere menn enn kvinner som legger vekt på kommunikasjonene til sentrale strøk. På den annen side er det flere kvinner enn menn som legger vekt på service, kultur og fritidstilbud. Denne kjønnsforskjellen er helt i tråd med tilsvarende undersøkelser andre steder. I boks 1 er det gjengitt hva respondentene har svart på spørsmål om hva de savner av servicetilbud. I boks 2 er savnede kulturtilbud gjengitt.

I boks 3 er det gjengitt hva respondentene oppgir som supplerende forhold som er viktige for at de skulle kunne flytte til Valdres/Hallingdal.

Oppsummert er jobb for en selv og partner, en god bolig og barnehageplass de forholdene som flest har krysset av som ”helt nødvendig” for å flytte til Hallingdal/Valdres.

Boks 1. Oversikt over savnede servicetilbud i Valdres/Hallingdal. Sitat fra spørreundersøkelsen.

"anser det for å være et godt tilbud i Etnedal/Valdres."

"Det er mange butikkar og gode helse/omsorgstenester. Lite behov for forbedring."

"Fagernes er et bra regionsentrum der man får tak i det meste av det man trenger. "

"Får den treng, men lite industri/produksjon/teknologi/forskning. For mye service-relatert."

"Har det jeg trenger her. Det jeg ikke finner her finner jeg i Oslo. Kommer nok til å reise en del på besøk dit hvis jeg bosetter meg i Valdres."

"På Nes går det ikke an å kjøpe hverken Morgenbladet, Le Monde Diplomatique eller Klassekampen i kiosk. Det sier vel det meste."

"Internasjonal matvarer. (Ikke restauranter)"

"Oppfatter situasjonen som bra i dag. Kommer ikke på konkrete eksempler"

"Synes egentlig det er bra."

"Bedre kollektivmulighet Da min kone ikke har førerkort."

"Det vil i uansett være vanskelig å få et 'komplett' servicetilbud - enkelte ting mp man være villig til å kjøre til byen for å få tak i. På de fleste kommunesentra er det tilfredsstillende tilbud (muligens med unntak av klesutvalg)."

"Har ikke behov for mer butikker o.l."

"Har ikke inngående kunnskap om dagens tilbud"

"Kino, bokhandler, musikkbutikk, Dressmann, pol, tilgjengelig og tilfredsstillende fungerende politi- og helsetjeneste. "

"Mer tilrettelagt for barn med ADHD. Kompetanse innen skole og undervisning, kompetanse innen BUP-PPT"

Man kan ikke ha alt på et lite sted. Har en oppfatning av at omsorgstjenestene er vel så gode som i bynære strøk."

"Selvsagt kunne det vært et bedre shoppingtilbud (klær/sko), men jeg innser jo at kundegrunnlaget må være der, og det er ikke avgjørende." " Sykehustjenester, derimot, ville føles langt unna "

"du har det du trenger, men mangfoldet er begrenset. "

"Synes det er bra."

"Tungvint å være langt unna sykehus."

"er ganske godt fornøyd."

"vi liker kjøpesentra nær oss og å se andre mennesker..."

"Fagernes må bygges ut til et skikkelig sentrum som er trivelig å bo i. Det fordrer eksempelvis gatelys og svømmehall. En fin park og trivelige gater"

Boks 2. Oversikt over savnede kultur- og fritidstilbud i Valdres/Hallingdal. Sitat fra spørreundersøkelsen

"Skisenteret bør holde lenger åpent. Det er fine forhold etter stengetid, spesielt når solen kommer på vårparten."

"anser det for å være et godt tilbud i Etnedal/Valdres. Folketallet setter sine naturlige begrensninger til bredden. Den viktigste forutsetningen ligger uansett til grunn: fri natur. stier. unikt skiløypenett. alpinanlegg. fjell. skog."

"Squashhall, bedre bowlingtilbud (Gol, Ål)"

"En bra kino."

"Gode restauranter, kafeer"

"Jeg synes tilbudene er forholdsvis bra. Er interessert i idrett/friluftsliv, som det er gode muligheter for. Kulturtilbudet er OK. Savner kanskje flere tilbud for ungdom som ikke er interessert i idrett eller musikk. "

"Jeg synes tilbudet i dag er bra, tatt folketallet i betraktning. Benytter meg av dette når jeg er hjemme på besøk."

"Kultur- og fritidstilboda er svært gode alt i dag, men flere konsertar kan tilrås."

"Treningsstudio (tilnærma SATS, Elixia)"

"Treningsstudio"

"- Bedre uteliv, med offentlig kommunikasjon for å komme hjem. - Mer restaurant muligheter. 'Ikke bare' buffet på hotell. - Mer internasjonalt miljø"

"Det er begrenset hvilke tilbud man kan opprette med tanke på befolkningstettheten... Men det er klart at Gol og Hemsedal har noe mer å by på enn Flå, men dette er det flere grunner til, beliggenhet, naturlige ressurser og folketall."

"Det er veldig få gode konsertscener i Hallingdal"

"En umulighet i ikke tettbygde strøk, men likevel et større miljø i flere ulike fritidstilbud for barn speidern, musikk, ulike idrettstilbud både sommer og vinter, ikke bare fotball, slik at man i større grad kan velge sine venner og ikke er prisgitt ett og samme miljø både på skole og fritid"

"Ettersom jeg ikke har bodd i Valdres/Hallingdal på 15 år, så er det vanskelig å si hva jeg savner. Tror at disse regionene har bra tilbud ang. friluftsliv. Usikker på kultur."

"Hadde ikke vært en ulempe om det ble litt mer tilbud, men det er ikke påkrevd. Geilo har bra alternativer"

"Har ikke inngående kunnskap om dagens tilbud"

"jeg like, å være ut --- NORGE har noe besten! jeg har mye kultur og fritidstilbudene her men desvarre bruker vi de ikke ofte.. "

"Jeg tror ikke det er begrensede tilbud i Valdres, men det er klart at valgfriheten og mangfoldet er begrenset i forhold til større byer - det er ikke bare å 'ta en tur' i teateret, på konsert, på utstilling..."

"Kafeer, flere kinoer, gode restauranter"

"Kino oftere enn det er i dag. "

"Bedre kinotilbud Flere kafeer"

"Bedre treningssenere og bedre tilbud i til barn og unge"

"Bowling og andre aktiviteter som er tilrettelagt for familie og venner."

"da vi har barn som er krevende.. mer tilpasset for barn med skjult handikapp. "

"det må være tilgang til svømmehall, ballbinger, kunstgress osv. At lokalidretten er aktiv med store valgmuligheter er viktig."

"flere mulige aktiviteter for eventuelle unger i fremtiden. "

"Hadde ønsket at mer skjedde i Hallingdal generelt."

"Kino, større variasjon i kulturtilbudet."

"Kommer til å savne kulturelle tilbud som kino, konserter og generelt det å ha mye å velge mellom."

"Savner vel ikke stort. Kanskje et bredere utvalg folk. Hadde vært fabelaktig med en høyskole!"

"Treningsstudio"

"Dans, musikk, kino, teater, treningsstudio, aerobic, puber med aktiviteter."

"Kafeer, kino, "

"-Konserter -Butikker av alle slag -Utesteder Jeg trives veldig godt med alt storbyen har å tilby. Naturligvis vil det aldri kunne bli et tilsvarende mangfold så lenge antall innbyggere er så pass mye lavere"

"Treningssentre "

Boks 3. Supplerende forhold som er viktige for flytting til Valdres/Hallingdal. Sitat fra spørreundersøkelsen.

Arbeid med situasjonen for barn og unge i forhold til for eksempel vold og stoffproblemer.
Arbeide til både kona og meg er heilt avgjerande. Ein går ikkje 6 år på universitet for å ikkje å nyttegjere seg ei slik utdanning.
At både jeg og min samboer kan finne noe å leve av.
At jeg får min kone velvillig med meg...
At min kone og jeg fikk oss gode jobber. At flere av mine venner flytta hjem.
At naturen beholdes som den er. At offentlig sosial struktur og tilbud ikke blir dårligere en det er i dag. Er også en fordel om det offentlige blir mer effektivt en i dag, men det er å drømme.
AVHENGIG AV HELE FAMILIEN. TROR IKKE BARNNA ER HELT KLARE FOR DET ENDA.
Det avgjørende vil være at noen av de andre også flytter tilbake. Det er ikke til å holde ut å bo på et sted hvor man ikke har noen å snakke med.
Det er først og fremst 'timing' i høve til noverande arbeidssituasjon som er avgjerande for når tida er moden for aktivt å sjå etter jobbmoglegheiter heime for min del.
Det hadde hjulpet om mine Valdres-venner flyttet tilbake, og aller helst skulle jeg ha hatt med noen av mine venner som ikke kommer fra Valdres også!
En vesentlig forbedrings mulighet i regionen er det offentlige. I dag er det alt for tregt å få gjennom ting i det offentlige. Dette bremser nyskaping i regionen.
Et inkluderende sosialt miljø både blant unge og voksne.
Et levende næringsliv som gir muligheter og en region som tørr å satse på vekst og utvikling er viktig. Det å skape nye arbeidsplasser er det viktigste for å få unge folk til å flytte til regionen og dermed skape levende bygder.
Finne en trygg jobb samt en bolig. Helst samtidig
For å ha jobb må en ha 'kunder', hva med oversikt og bedrifter/bransjer/kontaktpersoner og behov/ledige stillinger/ønskede kvalifikasjoner/nye prosjekter e.l.
ha familie og slekt rundt, når man en dag evt skal etablere familie.
Har etter snart 20 år vekk fra Hallingdal lyst til å flytte tilbake. Ingen spesiell grunn ut over det, leve et roligere liv kanskje!
Har mange gode venner der jeg bor i dag som også er fra Hallingdal, dersom flere av disse hadde flyttet tilbake til regionen ville det blitt atskillig mer attraktivt å flytte dit. Men problemet er hvordan man skal få den/de første til å flytte tilbake...
-- jeg vil gjerne ha hytte ditt... bor ditt? vel...vi bor i USA - landet av overskudder og varmt været. Barnen våre (og amerikansk kona mi) er mer amerikansk enn norsk. jeg vil reiser ofter til Norge, hvis vi har lit mer penge..
interessante/aktuelle jobbmuligheter er første pri. men anser det vel uansett som mer aktuelt når/hvis jeg kommer i en annen livssituasjon: med partner. og etter at jeg har bodd i Oslo en stund. Er rett og slett ikke klar for å flytte oppover igjen med det første, men har alltid sett for meg at jeg skal gjøre det på sikt, hvis forholdene ligger til rette for det.
Kjæresten min må innse at vi kan ha inntekter det året vi velger å bo i Hemsedal.
Med småbarn er det veldig aktuelt å flytte nærmere familien.
Muligheten til å jobbe hjemmefra, da er det viktig med godt bredbånd osv.
Nærhet til slekt og venner.
Slekt og venner
Å leve i kontakt med naturen, dette er allerede tilrettelagt.

3.4 Fordeler ved å bo i Valdres/Hallingdal

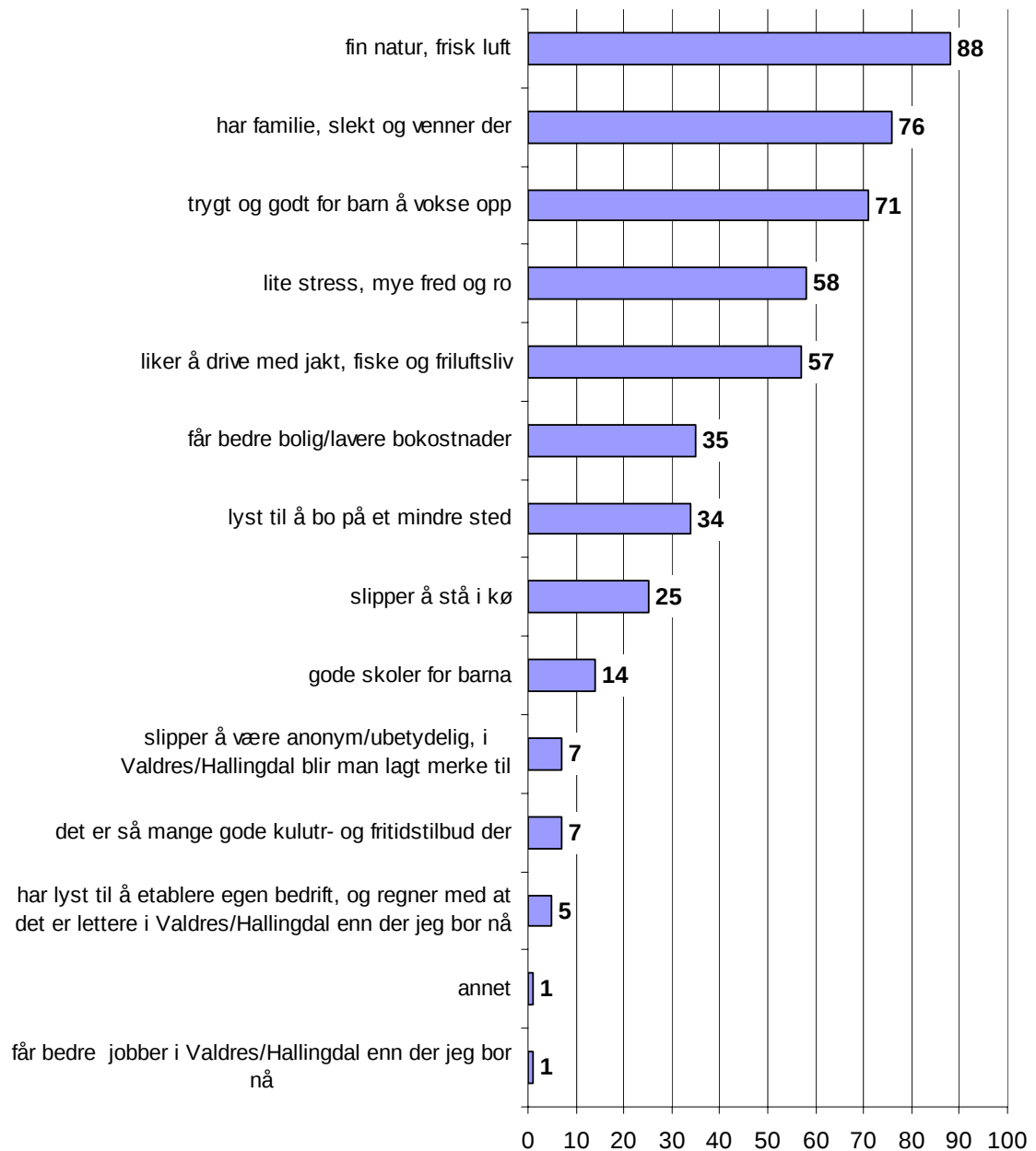
De tre største fordelene med å bo i Valdres og Hallingdal er i følge respondentene⁴ at det er fin natur og frisk luft, at de har venner og familie der og at det er trygt og godt for barn å vokse opp der. Deretter kommer flere fordeler i samme gate, nemlig ”lite stress, mye fred og ro” og ”gode muligheter for friluftsliv”, ”bedre bolig/lave bokostnader”, ”lyst til å bo på et lite sted” og ”slipper å stå i kø”. Dette er verdier som er helt typiske for folk som bor eller ønsker å flytte et stykke utenfor de største byene. Det er bekreftet gjennom så vel spørreskjemaundersøkelser som gjennom lange intervjuer med flyttere og ikke-flyttere både i Norge og i utlandet. (F.eks. Villa 1999, Grimsrud 1999, Stenbacka 2001, Little & Austin 1996, Jansdotter 2005). Fenomenet går ofte under betegnelsen ”den rurale idyll”, og henspiller på at mange idylliserer livet på landet. Det er flere grunner til denne idylliseringen. En av dem er at de som drømmer om distriktene selv har bodd der som barn, og at barndommen ofte idylliseres i forhold til voksenlivet (alt var bedre før/da jeg var ung..).

Det er en del kjønnsforskjeller i svarene. Til sammen har 54 kvinner (45 %) og 67 menn (55%) svart på dette spørsmålet. Menn er sterkt overrepresentert blant de som vektlegger fin natur og frisk luft (63 %) og blant de som liker å drive med jakt, fiske og friluftsliv (61%) - altså tradisjonelle mannsverdier. Men de er også overrepresentert blant de som vektlegger familie og venner (61%), og blant de som vektlegger trygge oppvekstvilkår for barn (62 %). Kvinnene er på sin side noe overrepresentert blant de som vektlegger god bolig/lave bokostnader (51%) og har lyst til å bo på et lite sted (47%).

Med unntak av svaralternativet ”lite stress, mye fred og ro” hvor 74 % hadde relasjoner til Hallingdal, var det ikke vesentlig forskjeller mellom dalstrøka.

Respondentene fikk anledning til å fortelle med egne ord hva de så på som fordel med å flytte til Valdres/Hallingdal. Det var bare ti som hadde benyttet seg av denne muligheten. To forhold går igjen. Den ene er muligheten til å stå på ski, og den andre er rett og slett at de trives i Valdres/Hallingdal”.

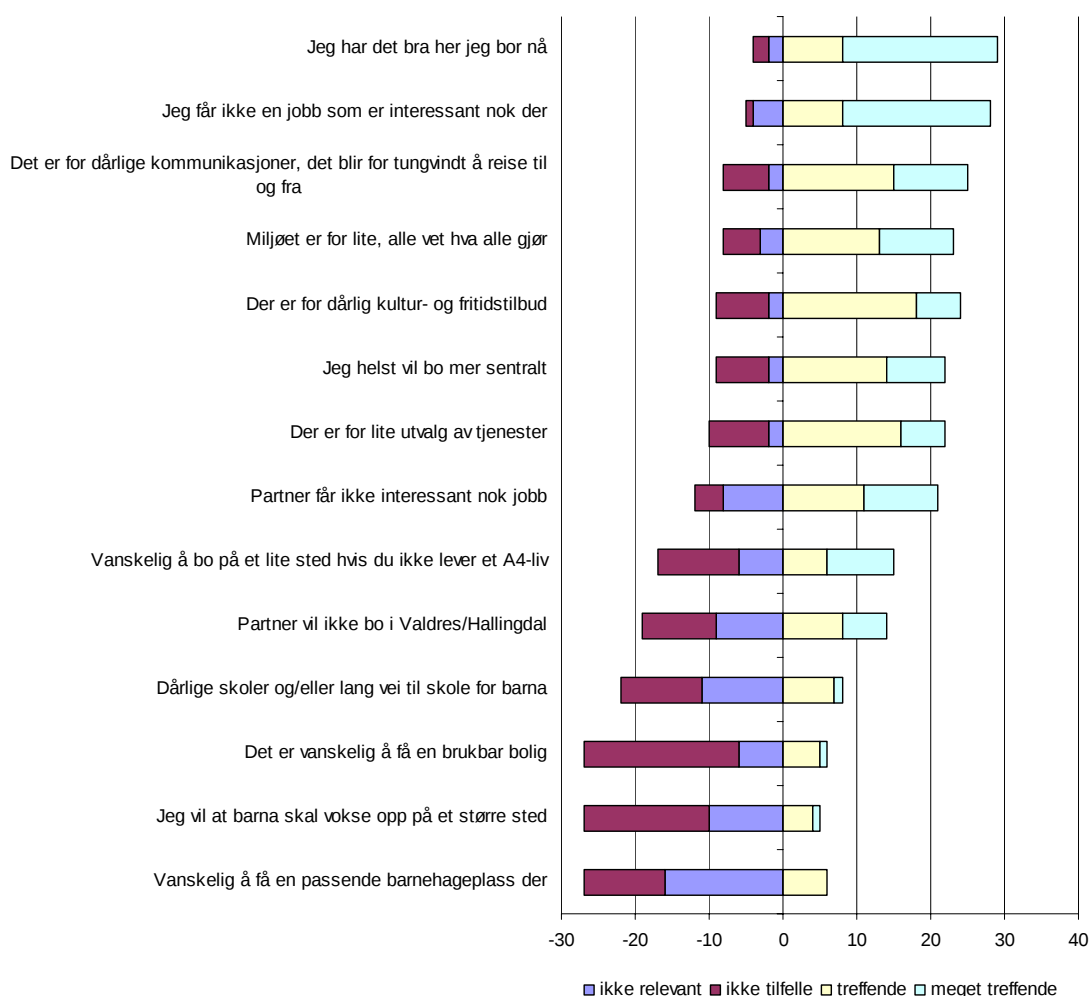
⁴ De som hadde svart at de *kanskje* ville flytte til Valdres/Hallingdal, og de som hadde svart at det *ikke* er aktuelt å flytte til Valdres/Hallingdal, fikk ikke anledning til å svare på hva de syntes var fordeler med Valdres/Hallingdal. Totalt antall som har svart på dette spørsmålet er således 121.

Figur 3.5 Fordeler ved å flytte til Valdres/Hallingdal. Hver respondent kunne krysse av inntil fem svar. Antall. Totalt antall respondenter =121.

3.5 Hindre for å flytte til Valdres/Hallingdal

Mange av respondentene har jobber, familie, bolig nettverk og venner, og er på mange måter godt etablert på stedet de bor nå. Det er ikke lett å forlate dette til fordel for et liv i ValHall-regionen. De respondentene⁵ som var mest usikre på om de ville eller om det lot seg gjøre å flytte Valdres eller Hallingdal, ble spurt om hva de regner som problematisk i så henseende. Det svaret som fikk flest treff var ”*jeg har det bra her jeg bor nå*”. Det kan være et uttrykk for at det ikke først og fremst er forhold ved ValHall-regionen som er problemet med hensyn til flytting. Nest flest poeng fikk imidlertid ”*jeg får ikke en jobb som er interessant nok der*”. Dette gjenspeiler det velkjente problemet

Figur 3.6 Hva regner du som problematisk ved å flytte til Valdres/Hallingdal. For hvert utsagn, vennligst angi hvor godt du mener det passer. Dersom utsagnet ikke er relevant for din situasjon, ber vi deg krysse av for "ikke relevant". Antall. (Totalt antall respondenter er 46). Utsagnene er sortert etter gjennomsnittlig score på "treffende" og "meget treffende".

⁵ Det er de som har svart "ja, jeg har lyst til å flytte til ValHall-regionen, men tror ikke det lar seg gjøre", "kanskje" og "Nei, det er helt uaktuelt" på spørsmålet om de har lyst til å flytte til ValHall-regionen. se figur 3.2.

distriktsområder har med å rekruttere folk med høyere utdanning. Når stadig flere unge tar høyere utdanning, blir det vanskelig for tynt befolkede områder å rekruttere innbyggere.

Det er for dårlige kommunikasjoner og for tungvint å reise til og fra, er et problem som også får mange poeng. Noe overraskende er det at relativt flere kvinner enn menn har krysset av for dette problemet. Vanligvis er transport og kommunikasjoner noe menn er mer opptatt av enn kvinner. Kvinner er også overrepresentert blant de som mener at problemet med å på i ValHall-regionen er at *"de helst vil bo mer sentralt"*, *"det er for dårlig kultur- og fritidstilbud"*, og det er *"for dårlig utvalg av tjenester"*. Dette er helt i tråd med andre tilsvarende undersøkelser.

Det at miljøet er for lite, alle vet hva alle gjør - er også et problem som mange synes er treffende eller meget treffende - uansett kjønn og bakgrunn for øvrig.

Tatt i betraktning at så mange mente de selv ikke kom til å få en interessant nok, jobber det relativt få som mener dette er et problem for partneren. Det er ikke alle som har en partner, men det er ikke noen forskjell på de med å uten partner i dette spørsmålet.

De øvrige "problemene" har fått ganske lav score. Barnehageplass, bolig og skoler oppfattes med andre ikke som et problem for særlig mange. Heller ikke det at partneren ikke vil flytte, er et problem for særlig mange - men for de det gjelder er det nok en tungtveiende grunn til ikke å flytte.

4 Etablererne

4.1. Ønsker og planer om å etablere egen arbeidsplass

38 av de som svarte på undersøkelsen har planer eller ønsker om å starte sin egen arbeidsplass i Valdres/Hallingdal. Av disse er 14 kvinner og 24 menn. 11 har relasjoner til Valdres og 25 har relasjoner til Hallingdal. To personer har relasjoner til begge dalfører.

Tabell 4.1. *Har du og/eller din partner planer eller ønske om å starte egen arbeidsplass i Valdres/Hallingdal? Etter hvor langt kommet i prosessen. Antall.*

	Etablere bedrift	Knoppskyte	Frilans	Telependling	Totalt
Har så vidt tenkt tanken	12	1	6	5	24
Har forretningsplan	5			2	7
Er i ferd med å undersøke mulighetene	3				3
(ubesvart)	2		1	1	4
Sum	22	1	7	8	38

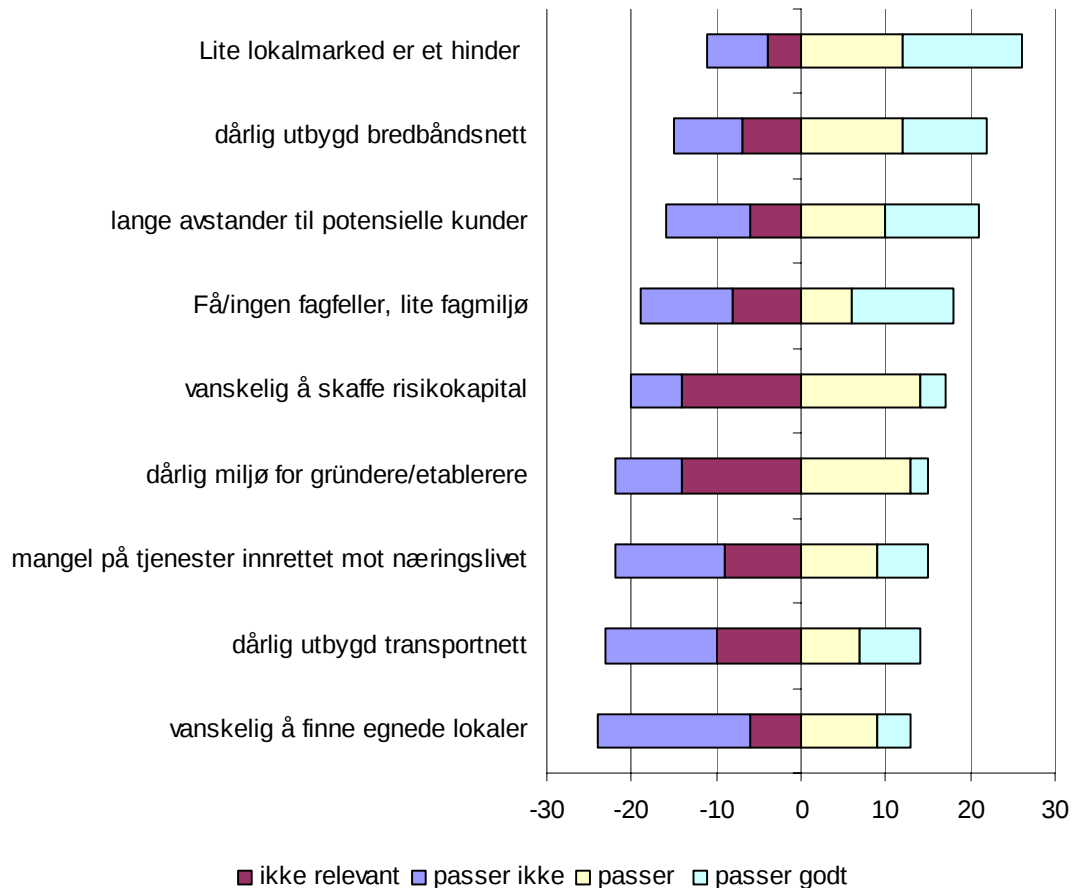
Tabell 4.1 viser at 22 av de 38 har planer/ønsker om å starte egne bedrift, men av disse er det bare 8 som har kommet lenger enn å bare "ha tenkt tanken". Videre er det en som kunne tenke seg å knoppskyte, sju kunne tenke seg å drive som frilansere og åtte kunne tenke seg å ha (filial-)kontor i ValHall, men "pendle" via internett, telefon o.l. til virksomhet lokalisert et annet sted.

Til sammen sju har kommet så langt i prosessen med å starte egen arbeidsplass at de har laget forretningsplan.

4.2 Ulemper: Lite lokalkmarked og dårlig bredbåndsnett

Figur 4.1 gir en oversikt over hva respondentene så som problemer med å starte egen virksomhet i Hallingdal/Valdres. 26 personer trekker fram "et lite lokalkmarked" som et mulig hinder for etablering i ValHall, og 21 personer trekker fram avstandene til potensielle kunder som et mulig problem. Et annen hindring som ble nevnt av hele 22 personer, er "dårlig utbygd bredbåndsnett. Lite miljø/få fagfeller ble nevnt av 18 personer – eller omtrent halvparten av de som svarte på dette spørsmålet. For de øvrige

svaralternativene var det flere som syntes at de *ikke* passet (eller ikke var relevant for deres situasjon) enn at de passet.

Figur 4.1 Hvilke problemer ser du ved å starte egen arbeidsplass i Valdres/Hallingdal. Antall personer (totalt 37). Sortert etter samlet score på passer ikke (-1), passer (1) og passer godt (2).

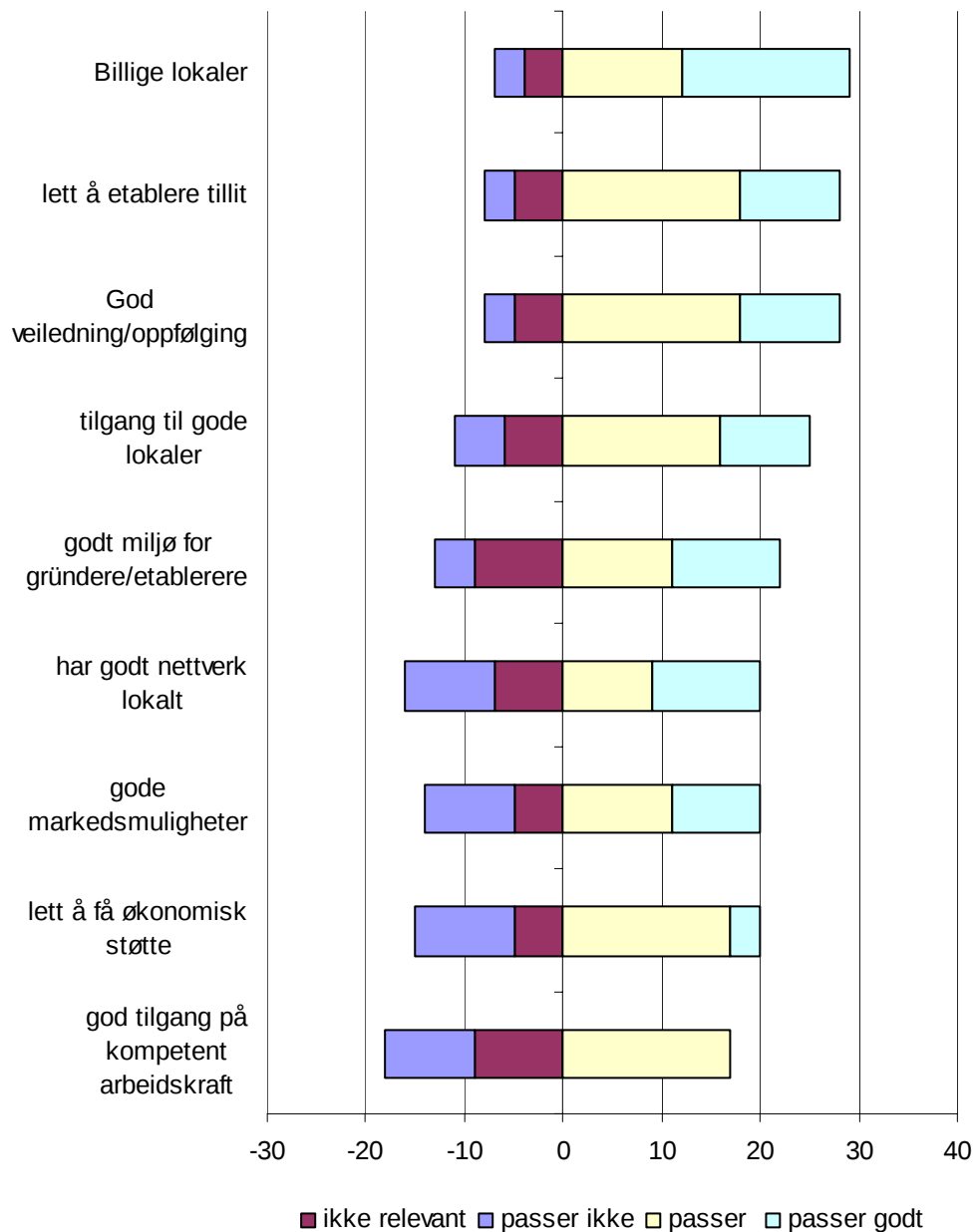
4.3 Fordeler: Billige lokaler og tillit

Billige lokaler er den fordelen som ble nevnt av flest (29 personer). Deretter kommer ”Det er lett å skaffe tillit i et lite marked som Valdres/Hallingdal” og ”God veiledning/oppfølging fra utviklingsaktører (kommune, fylke, Innovasjon Norge, næringshager) som begge hatt fått kryss av 28 personer. I tillegg mener 25 personer at gründermiljøet i ValHall-regionen er godt.

20 personer har svart at fordeler med å etablere seg i ValHall-regionen er ”gode markedsmuligheter”, at de har et ”godt etablert nettverk i Valdres/Hallingdal” og at det

er lett å få økonomiske støtte. Sistnevnte er det riktig nok bare tre som mener passer godt.

Utsagnet ”I Valdres/Hallingdal er det god tilgang på kompetent arbeidskraft” passer dårlig. Det er flere som synes det ikke passer/ikke er relevant enn at det passer, og ingen synes det ”passer godt”. 17 som mener at dette utsagnet passer, var det en overvekt av menn med relasjoner til Hallingdal.

Figur 4.2 ”Hvilke fordeler ser du ved å starte egen arbeidsplass i Valdres/Hallingdal? Vennligst angi hvor godt du synes hvert utsagn nedenfor passer. Dersom utsagnet ikke er relevant for ditt prosjekt, kryss av for ”ikke relevant”. Sortert etter samlet score på ”passer ikke” (-1), ”passer” (1) og ”passer godt” (2). Antall (totalt 35 personer).

4.2 Hva kan gjøres for å legge forholdene til rette for etablering?

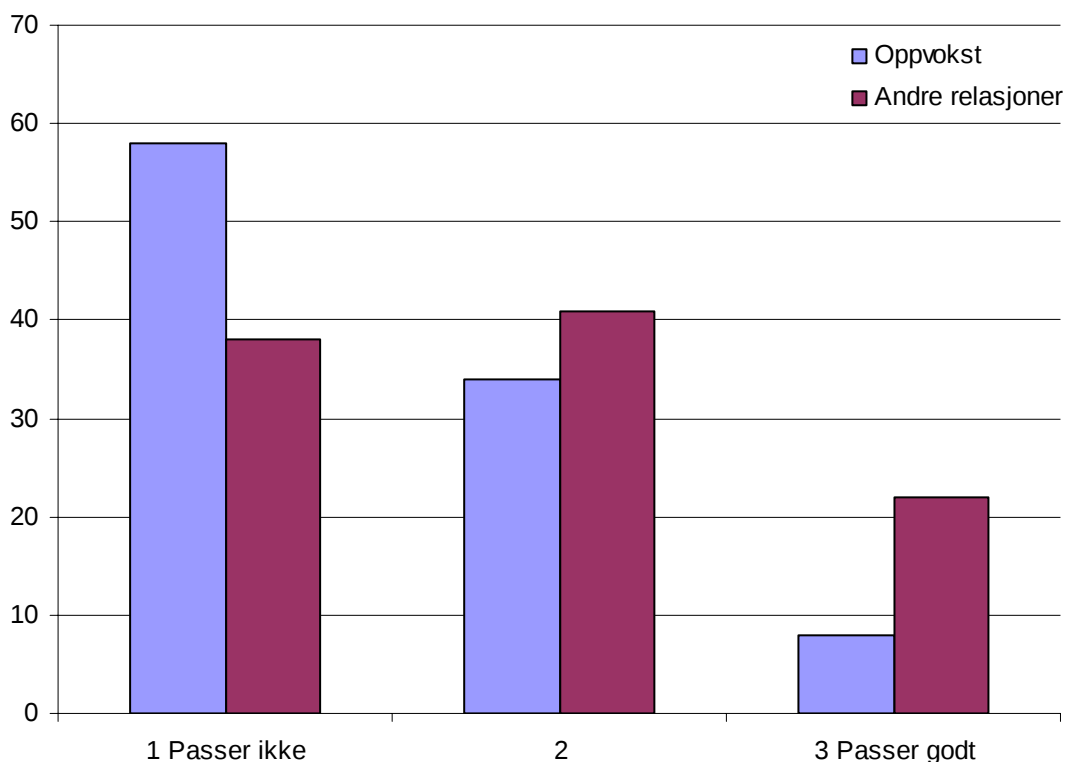
Nedenfor er listet opp hva respondenten selv mente burde gjøres for å legge rette for at de skulle kunne etablere virksomhet. Lista er redigert for å hindre alt for mange gjentakelser. Utbygging av bredbåndsnett ble nevnt av flest.

- ✓ lokaler, mulige kundegrupper, samarbeid med andre firmaer
- ✓ Inngå samarbeid med eksisterende virksomheter slik at jeg kan leie meg inn der (har kontakt) og dermed begrense oppstartkostnadene/få tilgang til en etablert kundemasse slik at jeg raskere blir synlig.
- ✓ Trenger en del info rundt det å starte egen bedrift, slik som lover, regler, regnskap o.l. Evt anbefalinger.
- ✓ Utbygging av bredbåndstilgang og annet som gjør hjemmekontorløsninger lettere. Arrangere etablererkurs. Arrangere næringslivsdager der det lokale næringslivet både presenterer seg og kan møtes for å tenke nyskaping og forretningsutvikling.
- ✓ Meir seriøse aktører i reiselivsbransjen i bygda. Profersjonell leiding i turistrafiklaget. Ikkje ein gjeng halvstuderte røverar utan evne til langsiktig tankegang.
- ✓ Etablererstipend/Kapitalstøtte
- ✓ Næringslivsdager
- ✓ Det viktigste forhold er et positiv miljø som vil hjelpe bedriftsetablerer til å lykkes.
- ✓ Jeg tror det er viktig at sterke gründere ønsker nyetableringer velkommen og kanskje går inn med kunnskap og kapital. En form for "Hallingdals-venture".
- ✓ Samlokalisering med felles kontortjenester for mer sosialt miljø.
- ✓ Differensierte skatte/avgift modeller. Lette byråkrati for nyetablering Bedre verdsetting av initiativ
- ✓ Bedre opplysninger og rådgivning om mulighetene og støtteordninger.

5 Forestillinger om Hallingdal og Valdres

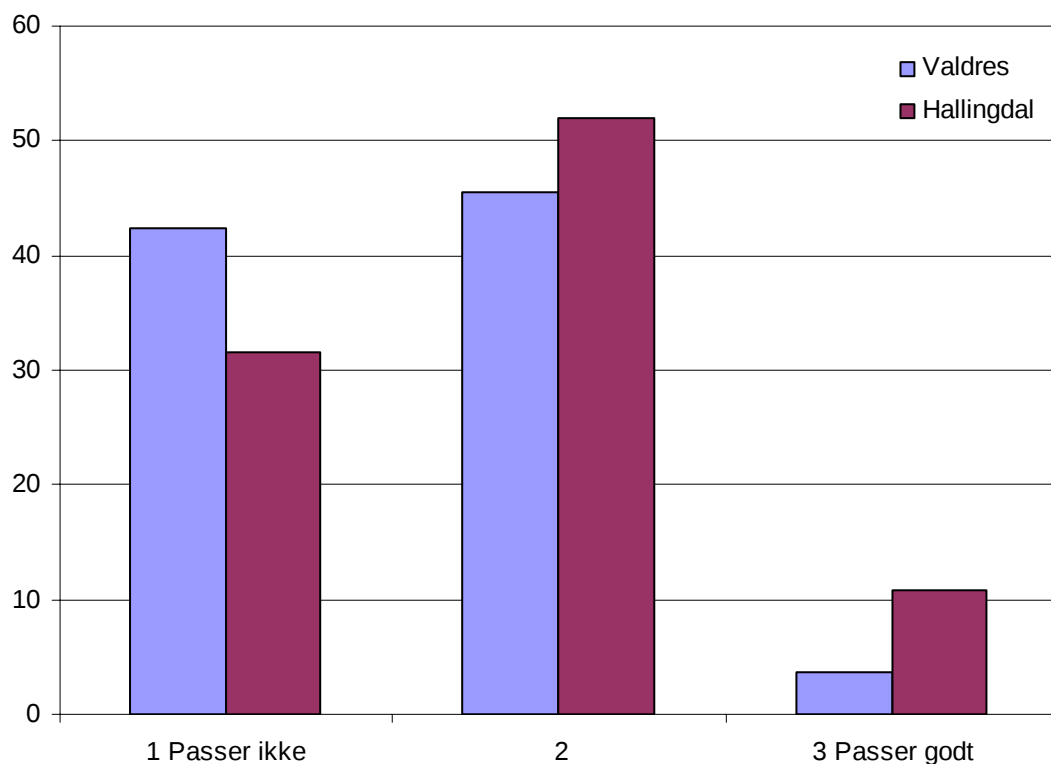
I dette kapitlet tar vi for oss fem forestillinger om ValHall-regionen. Et problem for utviklingsaktører i regionen er at folks bilder av regionen ikke alltid stemmer overens med virkeligheten. Hvilke forestillinger folk har om regionen kan i stor grad påvirke tenkning om regionen, og handling i forhold til regionen. De bilder folk har av en region er svært viktig i forhold til om de faktisk kunne tenke seg å bo der.

En forestilling som er ganske vanlig er at næringslivet i Valdres og Hallingdal domineres av landbruk. Når en kjører gjennom Valdres og Hallingdal, og ser alle gårdsbrukene langs veien (og lite annet næringsliv), er det kanskje ikke så rart at mange mener landbruket er dominerende. Men ser en for eksempel i sysselsettingsstatistikken, eller følger godt med i samfunnsutviklingen, er det lett å oppdage at det er helt andre næringer som dominerer. De fleste respondentene i denne undersøkelsen har høy utdanning, og må forventes å ha kjennskap til næringsstrukturen i regionen og Norge for øvrig.

Figur 5.1 Andel som svarte på utsagnet "Næringslivet i Valdres/Hallingdal er dominert av landbruk. Det er vanskelig å få jobb uten at du har tilknytning til landbruket". Etter om en er oppvokst i Valdres/Hallingdal eller har andre typer relasjoner til regionen. (Oppvokst: N=79, Andre relasjoner N=32).

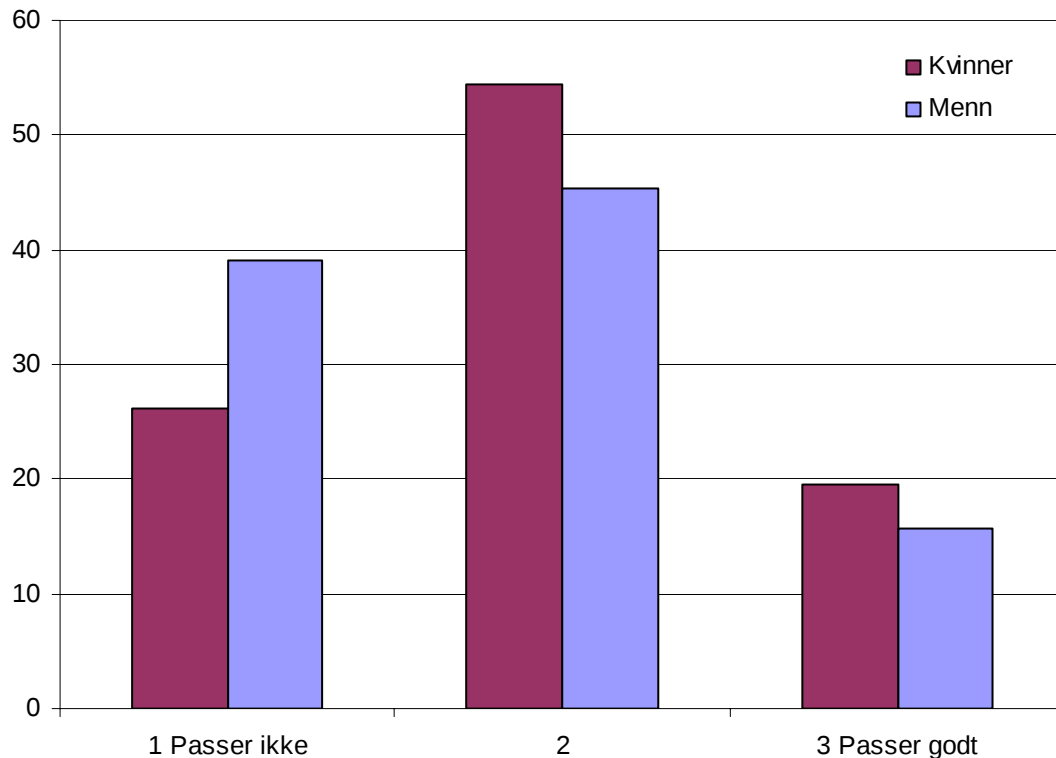
Figur 5.1 viser imidlertid at det bare er vel halvparten som mener at utsagnet ”Næringslivet i Valdres/Hallingdal er dominert av landbruk. Det er vanskelig å få jobb uten at du har tilknytning til landbruket”, ikke passer på Valdres/Hallingdal. Det var særlig de som selv er oppvokst i ValHall-regionen som mente at dette utsagnet ikke passet. De som er oppvokst utenfor regionen, svarte oftere på midt-i-mellom alternativet og at utsagnet passer. Grunnen til at ikke flere forkastet dette utsagnet kan være at utsagnet var delt i to. Andre del av utsagnet var ”det er vanskelig å få en jobb uten at du har tilknytning til landbruket”, og kan være mer sant enn første del av utsagnet. Selv om landbruket ikke dominerer sysselsettings- og verdiskapingsmessig, kan landbruksbakgrunn være en viktig kvalifikasjon for å få jobb i andre næringer. Bakgrunnsmaterialet viser for øvrig at de med relasjoner til Valdres er sterkere representert blant de som synes dette utsagnet passer godt, enn de med relasjoner til Hallingdal.

Figur 5.2. Hvor godt passer utsagnet ”Hvis du ikke vil jobbe med reiseliv, er det vanskelig å få jobb”? Etter relasjoner til Hallingdal eller Valdres. Prosent. (Valdres N=33, Hallingdal N=73).

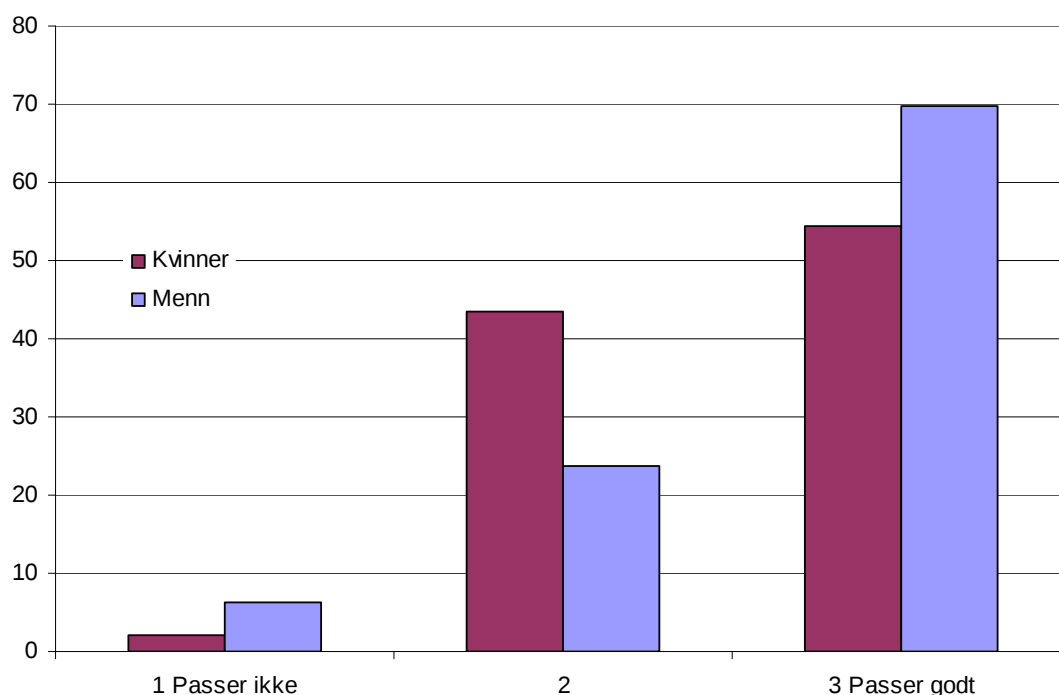
En annen vanlig forestilling er at reiselivet dominerer næringslivet, og at det er vanskelig å få seg jobb utenfor reiselivet. Reiselivet er også en veldig synlig næring, og er dessuten i vekst. Figur 5.2 viser at det mest vanlige svaret på dette utsagnet var midt-i-mellom alternativet. Det gir kanskje uttrykk for at respondentene har et realistisk bilde av reiselivets rolle som sysselsetter i regionen. Det er en tendens til at de med

relasjoner til Hallingdal synes dette utsagnet passer bedre enn de med relasjoner til Valdres. Ellers var det ingen forskjeller etter dimensjonene kjønn, utdanningsnivå eller form for tilknytning til Valhall-regionen.

Figur 5.3. *Hvor godt passer utsagnet "Det er vanskelig å få heltidsjobber i Valdres/Hallingdal"? Etter kjønn. Prosent. (Kvinner: N=46, Menn: N=64).*

Fra andre tilsvarende undersøkelser vet vi at en god del kvinner mener at det er vanskelig å få seg heltidsjobb utenom de store byene. Mange kvinneyrker er lagt opp på en slik måte at deltidsarbeid er det normale, særlig innen helse og omsorg. Av de som har svart på denne undersøkelsen, er det relativt få som synes dette utsagnet passer godt på Valdres/Hallingdal. Flesteparten har krysset av på midt-i-mellom-alternativet. Figur 5.3 viser at det er kvinner som er mest enig i at det er vanskelig å få heltidsarbeid. Videre er det slik at de med videregående skole som høyeste fullførte utdanning, har sterkere tendens enn andre utdanningsgrupper til å mene at dette utsagnet ikke passer.

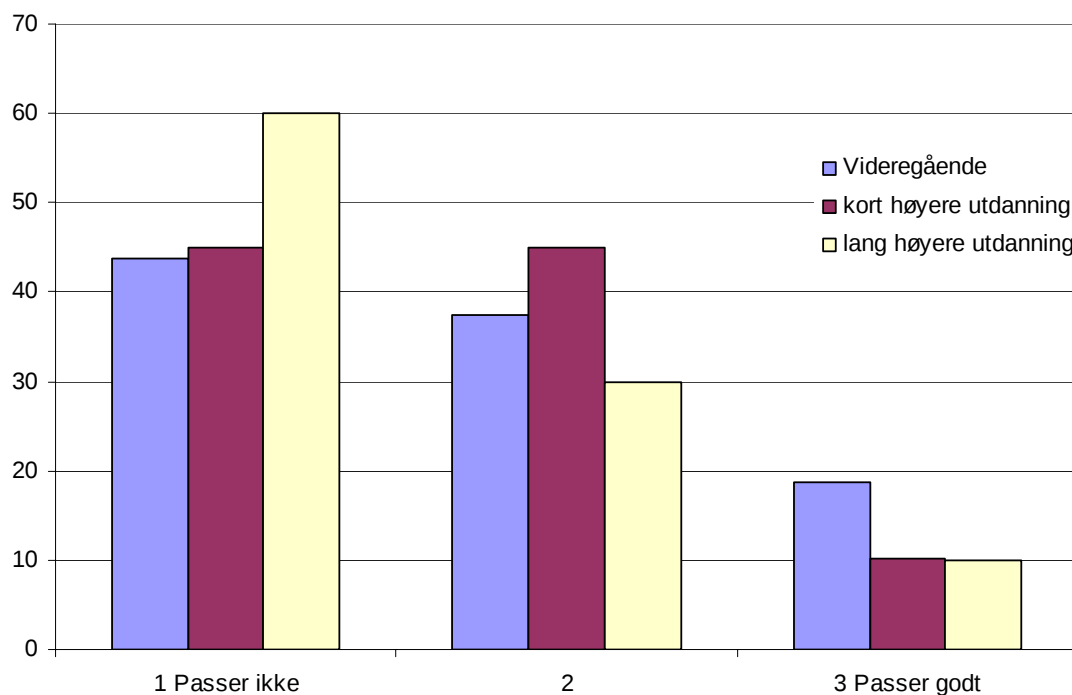

Figur 5.4 Hvor godt passer utsagnet ”Det er få jobber for folk med høy utdanning”, etter kjønn.. Prosent (Kvinner: N=46, Menn: N=63).

Figur 5.4 viser at de fleste synes utsagnet ”det er få jobber for folk med høy utdanning” passer godt. Det er relativt flere menn enn kvinner som mener dette. Videre viser tallmaterialet at det er flere med relasjoner til Valdres enn til Hallingdal som mener dette passer godt. Hvilket utdanningsnivå respondentene selv har, betyr lite for hva de svarer på dette spørsmålet. Men de som har studert økonomi og administrasjon eller samfunnsfag, synes relativt oftere enn de andre at dette utsagnet passer godt.

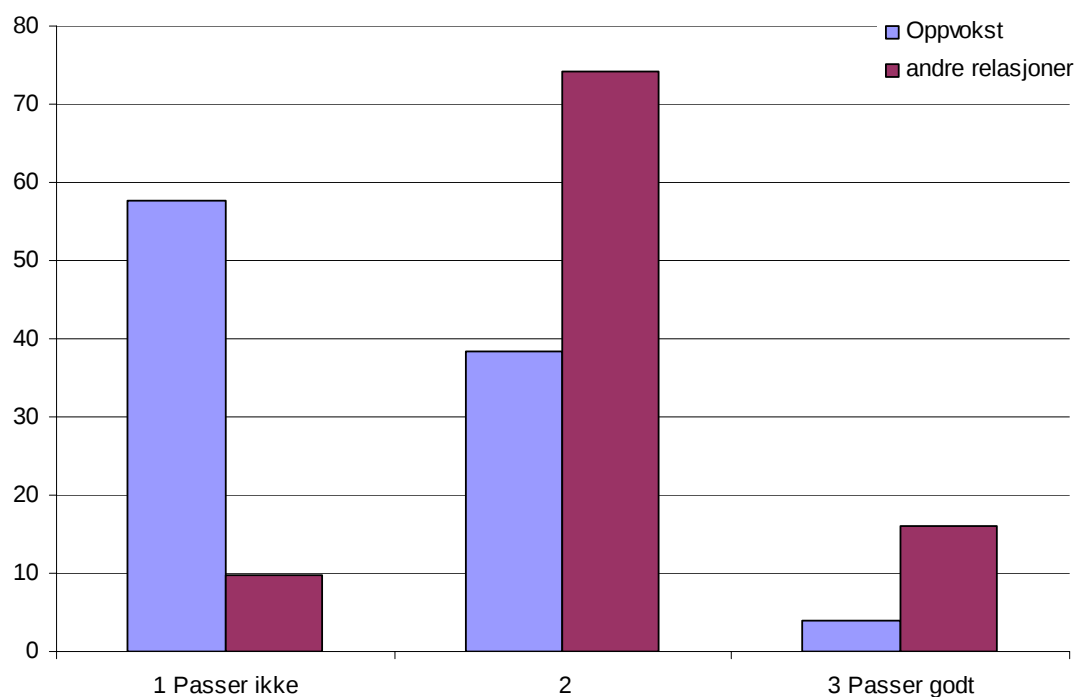
En av de mest vanlige forklaringene på at kvinner i større grad enn menn flytter fra distriktene, er at det er lettere for menn enn for kvinner å få jobb. De som har svart på denne undersøkelsen, er imidlertid ikke enig i at det er vanskeligere for kvinner enn for menn å få jobb. Og det er det trolig ikke heller. De siste to-tre tiår har typiske kvinneyrker vært i vekst, mens de typiske mannsyrkene har vært i tilbakegang.

Figur 5.5 viser at de som er relativt mest uenig i dette utsagnet, er de som har lang høyere utdanning. Det er ingen forskjell mellom kjønn og heller ikke mellom dalførene på dette utsagnet.

Figur 5.5 *Hvor godt passer utsagnet ”Det er vanskeligere for kvinner enn for menn å få jobb”? Etter utdanningsnivå. Prosent. Videregående: N=18, kort høyere utdanning: N=49, lang høyere utdanning: N=30.*

Flertallet av de som svarte på utsagnet ”Det er vanskelig for folk som ikke er født og oppvokst i Valdres/Hallingdal å få jobb”, krysset av på alternativet midt i mellom passer ikke og passer godt. Figur 5.6 viser imidlertid at det er en forskjell i svarene til de som selv er født/oppvokst i ValHall-regionen, og de som ikke er det. De som er født/oppvokst i regionen, synes i hovedsak at utsagnet ikke passer, mens de som er oppvokst utenfor regionen har større tilbøyelighet til å si at det passer.

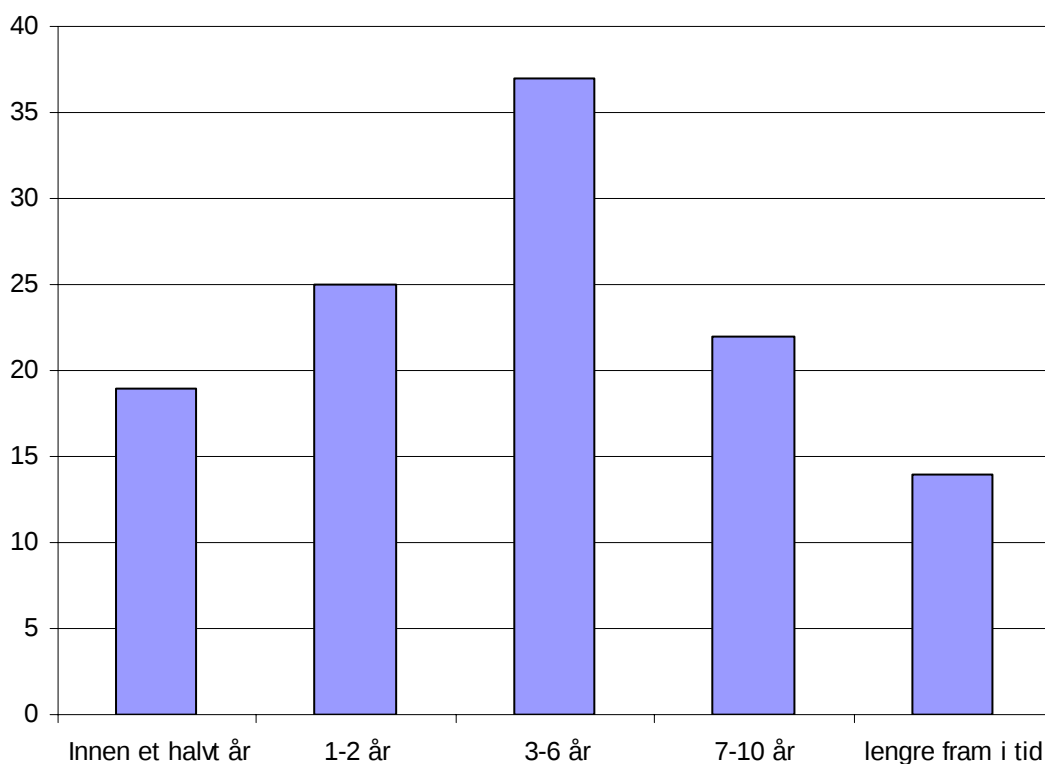

Figur 5.5 *Hvor godt passer utsagnet "Det er vanskelig for folk som ikke er oppvokst i Valdres/Hallingdal å få jobb"? ". Etter om en er oppvokst i Valdres/Hallingdal eller har andre typer relasjoner til regionen. (Oppvokst: N=79, Andre relasjoner N=32).*

6 Framtid i ValHall-regionen?

6.1 Flyttetidspunkt

Når ser respondentene for seg at de eventuelt kan realisere en flytting til ValHall-regionen? I følge figur 6.1 vil 19 personer flytte innen et halvt år (og er i så fall i skrivende stund allerede flyttet). 25 personer ville flytte i løpet av et par år, og ytterligere 37 ser for seg flytting om 3-6 år. Det er med andre ord 81 personer som svarer de vil flytte innen seks år. Ytterligere 36 personer vil vurdere flytting først sju år eller mer fram i tid. Totalt er det således 117 personer som ikke er mer avvisende til flytting enn at de har svart på spørsmålet om når de eventuelt vil flytte.

Figur 6.1 Dersom du ønsker å flytte, når ser du for seg at det eventuelt blir realisert? Antall. (totalt 117).

Det er en viss sammenheng mellom hvor lenge de har bodd på det stedet de nå bor, og når de ser for seg flytting. De som vil flytte allerede innen et halvt år, har i regelen enten bodd der de bor nå i en veldig kort periode (0-1 år), eller de har bodd der mer enn sju år. De som vil flytte i løpet av 1-2 år, har i regelen bodd på nåværende bosted i

minst ti år. De som først vil flytte etter at sju år er gått, har som regel bare bodd kort tid på sitt nåværende bosted.

6.2 Fem år fram i tid

Sist i skjemaet var det to spørsmål om framtida: Hva tror du at du gjør ca fem år fram i tid” og ”hvor tror du at du bor ca fem år fram i tid”. Svarene er gjengitt i tabell 6.1 og 6.2. Bare 100 personer hadde svart på disse to spørsmålene. Mer en to tredeler ser for seg at de har skiftet jobb i løpet av fem år, og mange mener de har fått seg en jobb som passer bedre til utdanningen sin. Atten personer mener de har etablert egen bedrift. Det er bare en knapp tredel som mener de har samme jobben som i dag. Dette understreker at flesteparten er nokså mobile. De har ikke etablert seg for godt, men er åpne for å skifte jobb. Tabell 6.2 viser at en liten del av dem i tillegg er såpass mobile at de har skiftet bosted. Tolv personer tror de bo i Valdres om ca fem år. Tallmaterialet vårt forteller at fire av disse tror de har samme jobben som de har i dag, og to av disse igjen har egen bedrift. Fem (av de 12) tror de har skiftet jobb, og av disse er det tre som mener de vil ha en jobb som er i bedre samsvar med utdanningen (det er altså ikke alle som mener flytting til Valdres betyr avkall på relevante jobber). Til sammen fem personer vil ha etablert egen bedrift i Valdres om fem år.

Tabell 6.1 *Hva gjør du ca fem år fram i tid? Antall.*

Jeg har samme jobben som i dag	31
Jeg har fått (ny) jobb	68
Jeg studerer	4
Jeg har fått en jobb som passer bedre til utdanningen min	22
Jeg er arbeidsledig	1
Jeg har etablert egen bedrift	18
Annet	6
Sum	150

(Det var mulig å svare på flere alternativ derfor er det flere svar enn respondenter.)

Tabell 6.2 viser at 30 personer tror de bor i Hallingdal om fem år. Tallmaterialet vårt forteller at ni av disse tror de har samme jobben som i dag. 20 personer oppgir at de har ny jobb, og av disse er det fem som mener de har fått en jobb som står bedre i samsvar med utdanningen sin (Også i Hallingdal er det mulig å få jobb som samsvarer med utdannelsen!). Til sammen seks tror de har egen bedrift om fem år. En av disse har allerede egen bedrift.

På spørsmål om hvor de tror at de bor ca fem år fram i tid er det altså bare 42 som oppgir Valdres eller Hallingdal. I kap.6.1 var det 81 som sa de eventuelt ville flytte i løpet av 6 år. Dette understreker noe av usikkerheten i slike spørsmål.

Er det slik at flesteparten av de som vil flytte til ValHall-regionen bor i Oslo i dag? Tabell 6.2 viser både hvor respondentene bor i dag og hvor de tror de bor om fem år. I denne tabellen ser det ut som om bare to personer vil flytte til Valdres/Hallingdal fra Oslo. Dette stemmer imidlertid ikke helt. En god del av de som i dag bor i Akershus, i utlandet eller andre steder i Norge, mener de kommer til å bo i Oslo om fem år. Tabell 6.2 viser imidlertid at det er de som i dag bor i Østfold/Akershus og ”andre steder i Norge” som i minst grad kommer til å beholde/rekruttere folk med relasjoner til Hallingdal/Valdres. En god del av disse ser for seg at de bor i Oslo om fem år.

Tabell 6.3 viser dagens bosted for de som tror de bor enten i Valdres eller Hallingdal om fem år. Her ser vi at det er henholdsvis fem og ti av de som i dag bor i Oslo som tror de bor i Valdres og Hallingdal om fem år. Videre ”hentes” en del fra Østfold/Akershus og ”andre steder i Norge”.

Tabell 6.2 *Hvor bor du ca fem år fram i tid? Antall*

	Om 5 år	I dag
Utlandet	10	10
Østfold/Akershus	8	22
Oslo	32	34
Valdres	12	
Hallingdal	30	
Andre steder i Norge	8	34
Sum	100	100

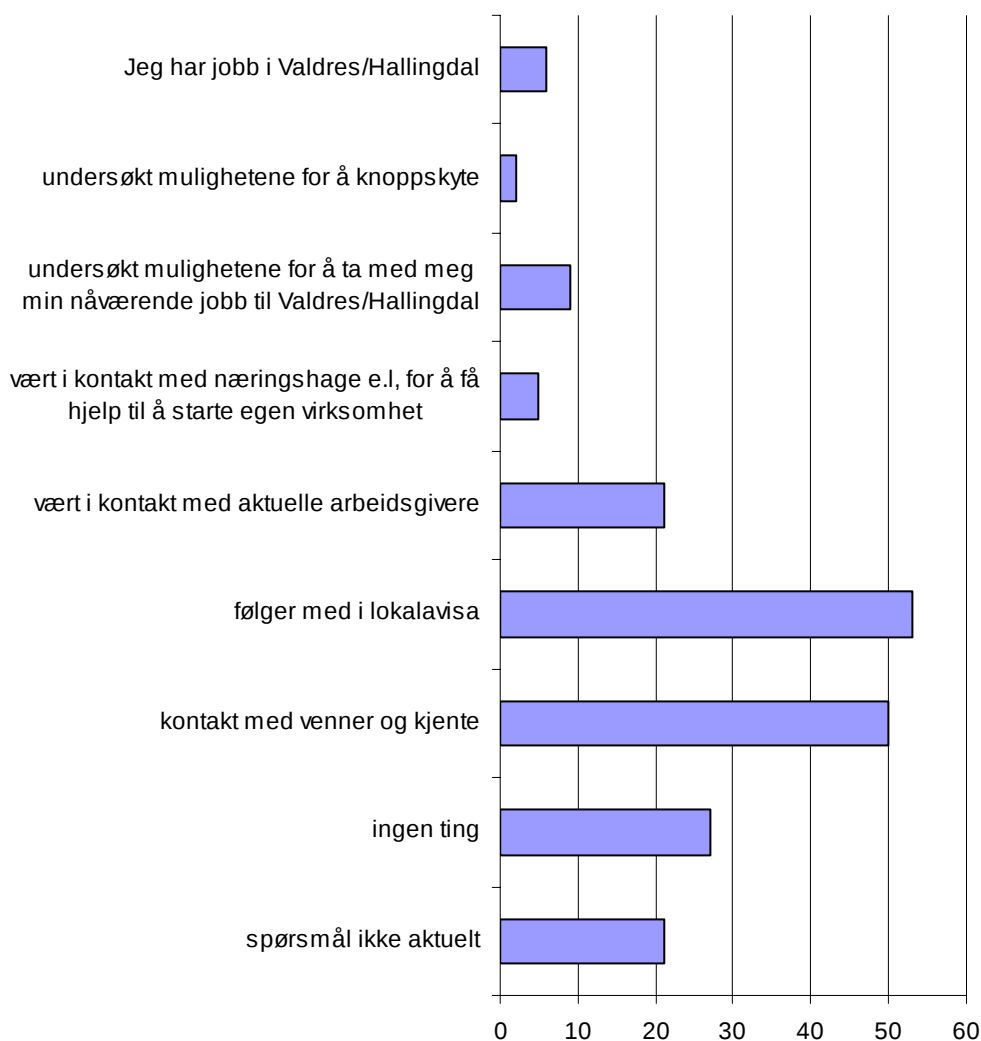
Tabell 6.3 *Hvor bor de som tror de bor i Valdres/Hallingdal om ca fem år? Antall*

Fra \ Til	Valdres	Hallingdal
Utlandet	1	3
Østfold/Akershus	2	8
Oslo	5	10
Andre steder i Norge	3	9
Sum	11	30

6.3 Hva har de gjort for å få jobb i ValHall-regionen?

Hvorvidt man har foretatt seg noe for å undersøke jobbmulighetene i ValHall-regionen, kan også være en indikasjon på hvor interessert man er i en tilflytting. Av 148

respondenter er det 70⁶ (47%) som oppgir å ha foretatt seg noe i forhold til å skaffe jobb, eller oversikt over jobbmulighetene i regionen. Figur 6.2 viser at den mest vanlige måten å følge med på er å lese lokalavisa og holde kontakten med venner og kjente.

Figur 6.2 Hva har du gjort for å skaffe deg oversikt over jobbmulighetene i regionen. (Hver respondent kunne krysse av på flere svar). Antall.

En god del har gått grundigere til verks. Vel 20 har vært i direkte kontakt med potensielle arbeidsgivere, og noen få har undersøkt muligheten for å starte egen virksomhet, eller ta med seg nåværende jobb. I tillegg oppgir seks personer at de allerede har jobb i ValHall-regionen.

⁶ 31 har ikke svar på spørsmålet, 27 svarer at de ikke har gjort noe, 21 sier det ikke er et relevant spørsmål for dem

6.4 Veien videre

På direkte spørsmål om de hadde lyst til å flytte tilbake, svarte i 101 personer bekreftende (jf. figur 3.2). Disse har til sammen 70 kjærester og 56 barn (antall kjærester og barn er trolig noe lavere fordi det er flere par der begge har svart på denne undersøkelsen). Det er således i underkant av 227 som kan komme til å flytte til Valdres og Hallingdal.

Som antydnet overfor, kan det være vanskelig å finne ut av hvor mange som faktisk kan tenke seg å flytte til Valdres eller Hallingdal, når det kommer til stykket. En ting er å svare positivt på en web-undersøkelse, en annen ting er å få realisert en flytting med alt det innebærer av jobb-, hus- og miljøskifte.

De faktorene respondentene mener er viktigst for flytting til ValHall-regionen er jobb, bolig og barnehageplass. Når det gjelder bolig, går det fram av respondentenes egne utsagn at de tror det vil gå greit å skaffe seg bolig i Valdres/Hallingdal. Blant de som har barn, er barnehageplass er vurdert som "helt nødvendig" betingelse for å flytte. Barnehagedekningen er generelt god både i Valdres og Hallingdal.

Den store flaskehalsen er, som ventet, interessante jobber for seg selv og eventuell ektefelle/samboer/kjæreste. Respondentene er gjennomgående høyt utdannet, og mange har flere års erfaring fra arbeidslivet. Gruppen er på en måte delt i to. På den ene siden er det de som stiller veldig høye krav til framtidig jobb - den *skal* være i tråd med utdanning og kompetanse. For disse er det stort sett jobbets lokalisering som bestemmer bosted. På den annen side er det mange som er villige til å redusere på karrierekravene for å oppnå andre goder de mener finnes i Valdres/Hallingdal. Noen uttaler at de ser utfordringen i å prøve noe helt nytt som ikke er i tråd med deres tidligere opparbeidede kompetanse. Et fåtall - en håndfull eller to - mener sågar de vil få mer interessante jobber i Valdres og Hallingdal enn der de bor nå. I begge hovedgruppene finnes det personer som kan tenke seg å ta med seg sin nåværende jobb til ValHall-regionen, f.eks. gjennom knoppskyting, tradisjonell pendling og telependling. Likeledes finnes det i begge grupper folk som ønsker å starte sin egen virksomhet.

Jobben med å rekruttere ressurspersoner til ValHall-regionen stopper ikke med denne undersøkelsen. I november 2005 arrangeres workshop i Oslo med tanke på å komme i dialog med noen av de som har svart på denne undersøkelsen. Arbeidet med ValHall-prosjektet vil fortsette i regi av næringshagene i Valdres og Hallingdal.

Referanser

Ericsson, B. & Grefsrud, R. (2005): Rapport fra Østlandsforskning. Kommer.

Fosso, E. (1997): *Industristederes arbeidstilbud og generasjoners forhold til utdanning, arbeid og sted - eksempelet Årdal*. Dr.polit-avhandling. Institutt for geografi. NHH og Universitetet i Bergen.

Grimsrud, G.M. (1999). *Kvinner på flyttefot*. ØF-rapport 13/1999.

Jansdotter, M. (2005). Några aspekter av livåskådning i Inre Skandinavien. I: Forsberg, G. m.fl. (2005) *Fullt ös, eller....?En berättelse om traditioner, identiteter och könsrelationer i en gränsregion. Rapport fra Karlstads unniversitet. Kommer høst 2005*.

Little, J. & Austin, P. (1996):" Women and the rural idyll". *Journal of Rural Studies* Vol. 12 nr. 2.

Löfgren, A. (1990). *Att flytta hemifrån. Boendets roll i ungdomars vuxenblivande ur ett situasjonsanalytisk perspektiv*. Meddelanden från Lunds universitets geografiska institusjoner. avhandlingar 111

Stenbacka, S. (2001). *Landsbygdsboende i inflyttarnas perspektiv : intention och handling i lokalsamhället*. Geografiska regionstudier; nr 42. Avhandling (doktorgrad) - Uppsala universitet

Villa, M. 1999. Bygda - sosial konstruksjon av "trygt og godt". *Sosiologi i dag*, årgang 29, nr.4 s. 31-52.

ValHall

- Resultater fra en spørreundersøkelse blant unge voksne med relasjoner til Hallingdal og Valdres

Denne rapporten viser resultatene fra en web-basert spørreundersøkelse blant unge voksne ressurspersoner som har relasjoner til Valdres eller Hallingdal.

Hensikten med undersøkelsen har vært å skaffe kunnskap om hva som skal til for at målgruppen skal kunne flytte til Valdres eller Hallingdal. Resultatene fra undersøkelsen viser, som ventet, at tilgangen på interessante jobber er det største hinderet for tilflytting.

ØF-rapport nr.: 19/2005

ISSN nr.: 0809-1617